

Håller utvecklingen i Sveriges regioner?

EN ANALYS AV REGIONAL HÅLLBARHET
BASERAT PÅ MÄTSYSTEMET BRP+

OM REGLAB OCH BRP+

Reglab är ett forum för lärande kring regional utveckling. Här möts regioner, myndigheter, forskare och andra för att fördjupa kunskapen kring de regionala utvecklingsfrågorna och lära av varandra. Reglab har 24 medlemmar: 21 regioner, Vinnova, Sveriges Kommuner och Regioner och Tillväxtverket. Som medlem i Reglab har man tillgång till alla medlemmars specialistkunskap, är en del av ett kompetensnätverk som ger omvärldsbevakning och benchmarking – och deltar i framtidsdiskussionen kring utvecklingen av Sveriges regioner.

2014 startade arbetet med BRP+ som är ett breddat mått på hållbar utveckling och livskvalitet i svenska regioner. Värdet av de ekonomiska aktiviteterna i samhället mäts traditionellt med hjälp av BNP och den regionala varianten av detta mått – BRP (bruttoregionprodukten). Dessa mått säger dock inget om huruvida värdet av produktionen har lett till ökad livskvalitet för medborgarna.

BRP+ har lånat sitt ramverk från OECD:s mätsystem *Better Life Index* och anpassat det till en svensk kontext. Syftet med utvecklingen av BRP+ är att kunna ta fram kunskapsunderlag för utformning av policyförslag och insatser för en bättre livskvalitet för medborgarna utan att samtidigt äventyra kommande generationers möjligheter till ett bättre liv. BRP+ möjliggör strukturerade analyser av hållbar utveckling och livskvalitet i svenska regioner och kan också vara ett stöd i regionernas arbete med Agenda 2030. En inkluderande och hållbar tillväxt, som tar hänsyn till miljö och klimat, är avgörande för vårt framtida gemensamma välbefinnande och välmående.

Denna rapport är skriven av Sweco på uppdrag av Reglab. Författarna till rapporten är Patrik Waaranperä Jean-Simon, Emma Andersson och Fredrik Sävås.

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	4
1. INLEDNING	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syftet med denna analys.....	6
1.3 Disposition	6
1.4 Källhänvisningar	6
1.5 Kortfattad beskrivning av BRP+.....	7
2. HÅLLBAR UTVECKLING I SVERIGE?.....	8
2.1 Livskvaliteten ökar i sverige, men inte för alla	8
2.2 Social hållbarhet.....	10
2.3 Ekonomisk hållbarhet.....	12
2.4 Miljömässig hållbarhet.....	14
2.5 Sammanfattande analys.....	16
2.6 Resultat per tema och aspekt	17
3. HÅLLBAR UTVECKLING I REGIONERNA?.....	21
3.1 Den fysiska hälsan ökar men den psykiska ohälsan försämras	24
3.2 Deltagandet i samhället har ökat, men det finns oroande trender	25
3.3 Allt fler är högutbildade, men fler är inte behöriga till gymnasiet.....	26
3.4 Klimat och miljö en utmaning för alla	26
3.5 Sammanfattande analys.....	27
4. VEM FÅR TA DEL AV DEN EKONOMISKA TILLVÄXTEN?.....	28
4.1 Kapitalinkomsterna ökar för hushåll med höga inkomster	29
4.2 Skillnaderna ökar mellan regioner och kommuner	30
4.3 De ökade klyftorna beror delvis på demografiska förändringar	34
4.4 Sammanfattande analys.....	35
BILAGA 1 – HÅLLBARHET I BRP+	36
BILAGA 2 – INDIKATORER	39

SAMMANFATTNING

I den här rapporten, som är den första efter en översyn av mätsystemet som genomfördes under 2020, har vi studerat hållbar utveckling i Sveriges regioner. Utvecklingen av livskvalitet har analyserats i relation till de tre hållbarhetsdimensionerna. Vi har även analyserat hur den funktionella inkomstfördelningen utvecklats över tid, samt hur inkomsterna fördelas mellan olika grupper i samhället, både nationellt och regionalt.

Alla får inte ta del av den ekonomiska tillväxten

I Sverige har den ekonomiska tillväxten varit stabil och befolkningens inkomster har ökat i ungefär samma takt som BNP. Inkomsterna är dock inte jämnt fördelade. Det finns ökande skillnader mellan olika grupper i samhället, och mellan kommuner och regioner. En av anledningarna till den ökande inkomstpridningen är att kapitalinkomsterna ökar, samtidigt som kapitalinkomsterna i huvudsak, och i allt högre grad, tillfaller hushåll med höga inkomster. En annan förklaring är de demografiska förändringarna. Andelen utlandsfödda med kort vistelsetid i landet har ökat och deras inkomster är i genomsnitt lägre än övriga befolkningens. Samtidigt ökar andelen äldre, framför allt äldre med utländsk bakgrund, vilket är en grupp med generellt sett lägre inkomst. Att skillnaderna i levnadsstandard ökar får konsekvenser för människors förutsättningar för god hälsa, bra levnadsförhållanden och i slutändan för invånarnas livskvalitet. Ökade klyftor, framför allt ökad andel relativt fattiga, medför även negativa konsekvenser för den ekonomiska tillväxten.

Livskvaliteten ökar för många men inte alla

Livskvaliteten har överlag förbättrats i Sveriges regioner. Invånarna blir mer välutbildade, har högre inkomster, lever längre och har bättre självskattad hälsa. Men samtidigt finns också utmaningar, exempelvis i form av att trångboddheten ökar och att allt fler har problem med fetma och psykisk ohälsa. Även otryggheten har ökat över tid. I nästan alla regioner har våldsbrotten ökat de senaste 20 åren. De förtroendevalda är alltmer utsatta i regionerna, vilket hindrar vår vilja och möjlighet att engagera oss, vilket i förlängningen hotar demokratin.

En annan utmaning handlar om att livskvaliteten inte ökar för alla. Mycket tyder på att vissa grupper halkar efter i samhällsutvecklingen. Sysselsättningsgraden har exempelvis minskat på lång sikt för lågutbildade, framför allt bland lågutbildade utlandsfödda kvinnor. Den självskattade hälsan har försämrats bland lågutbildade, både för män och kvinnor, och medellivslängden har inte ökat i samma takt som för högutbildade. Personer med låg utbildningsnivå har även lägre socialt deltagande och har ofta svårare att lita på andra.

Klyftorna har ökat i samhället och det finns inget som tyder på att skillnaderna skulle minska inom en snar framtid. Exempelvis har lågutbildade sämre levnadsvanor, vilket på sikt innebär sämre hälsa och större risk för sjukdomar. Barn med föräldrar med högst förgymnasial utbildningsnivå klarar av sina gymnasiestudier i betydligt lägre omfattning än övriga elever, vilket betyder att alla barn och unga inte har samma möjligheter i livet.

Sett från ett regionalt perspektiv finns även andra utmaningar avseende livskvalitet och hållbarhet. Trångboddheten har ökat i Sverige som helhet, men utmaningarna är mest påtagliga i storstadsregionerna. Trångboddheten påverkar hälsan och vårt välbefinnande, framför allt bland barn och unga.

Tillgängligheten till tjänster varierar också kraftigt i landet. I storstäderna är tillgången god medan tillgängligheten i glesbygder är sämre. En del norrlandsregioner utmärker sig överlag genom sämre faktisk och upplevd hälsa, vilket delvis kan förklaras av demografi och befolkningens utbildningsnivå. Storstadsregionerna har störst utmaningar när det gäller segregation, exempelvis inkomstskillnader mellan, och inom, kommuner i regionerna.

Påverkan på miljö och klimat minskar men omställningen går för långsamt

Samtidigt som ekonomin i sin helhet i huvudsak har en stabil positiv utveckling, så går utvecklingen inom miljöområdet överlag för långsamt. Utsläppen av växthusgaser minskar i för låg takt i alla regioner, likaså användningen av fossila bränslen.

Förutsättningarna för att minska växthusgasutsläppen ser olika ut i regionerna, men minskningstakten måste intensifieras i hela Sverige. Vissa regioner har mycket produktion från industri och jordbruk, vilket till stor del exporteras till andra regioner och även globalt. Samtidigt innebär konsumtionen i Sverige att de faktiska konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp är högre än de utsläpp som sker inom landets gränser. Att minska vår klimatpåverkan handlar därför både om en stor omställning av vår egen produktion, och förändrade konsumtionsmönster. Minskningstakten behöver intensifieras kraftigt inom bland annat transportsektorn, jordbruket och industrin för att nå de uppsatta nationella målen. Detta kräver åtgärder på flera områden, exempelvis energieffektiviseringar, ökad eldrift och mer hållbart resande i form av kollektivtrafik, gång och cykel. Det kräver i sin tur att stads- och regional planering skapar förutsättningar för omställningen till ett mer hållbart liv.

1. INLEDNING

1.1 BAKGRUND

Under 2020 har en översyn av BRP+ genomförts inom området Hållbarhet (över tid) och den tidigare struktureringen i fyra kapitalstockar. Översynen, och denna analys, är ett första steg mot ett reviderat mätsystem, där tidigare kapitalstockar ersätts av de tre hållbarhetsdimensionerna. Ett fortsatt utvecklingsarbete behöver bedrivas för att fullt ut anpassa ramverket till den nya utformningen. Att skapa ett system som beskriver livskvalitet i dag och i framtiden är en svår uppgift; att implementera systemet i alla svenska regioner är också en utmaning. Men med denna analys tar vi ytterligare ett steg på vägen mot ett etablerat och användbart system för att mäta regional livskvalitet – i dag och på lång sikt.

1.2 SYFTET MED DENNA ANALYS

Syftet med denna analys är tvådelad – dels att analysera hållbar utveckling i Sveriges regioner, dels att analysera materialet i BRP+ utifrån en nyligen genomförd översyn. De centrala frågeställningarna för analysen är:

- Hur utvecklas livskvalitet och hållbarhet i riket?
- Är regionerna på väg mot en hållbar utveckling?
- Vem får ta del av den ekonomiska tillväxten?

I analysen ingår att studera mönster och samband av olika aspekter av livskvalitet och hållbarhet, med jämförelser inom och mellan regioner, samt över tid.

1.3 DISPOSITION

Analysen är indelad i tre delar där de centrala frågeställningarna för analysen besvaras. Det första analysavsnittet behandlar hur livskvaliteten och hållbarheten utvecklats i Sverige som helhet. Det andra analysavsnittet försöker svara på frågan om regionerna är på väg mot en hållbar utveckling. I det tredje analysavsnittet fördjupar vi oss i frågeställningen om vem som får ta del av den ekonomiska tillväxten.

I avsnitt 0 ges en övergripande beskrivning av mätsystemet BRP+. I Bilaga 1 ges en något mer ingående beskrivning av översynen av *Hållbarhet* i BRP+. I Bilaga 2 finns en tabell med alla systemets indikatorer, inklusive definitioner.

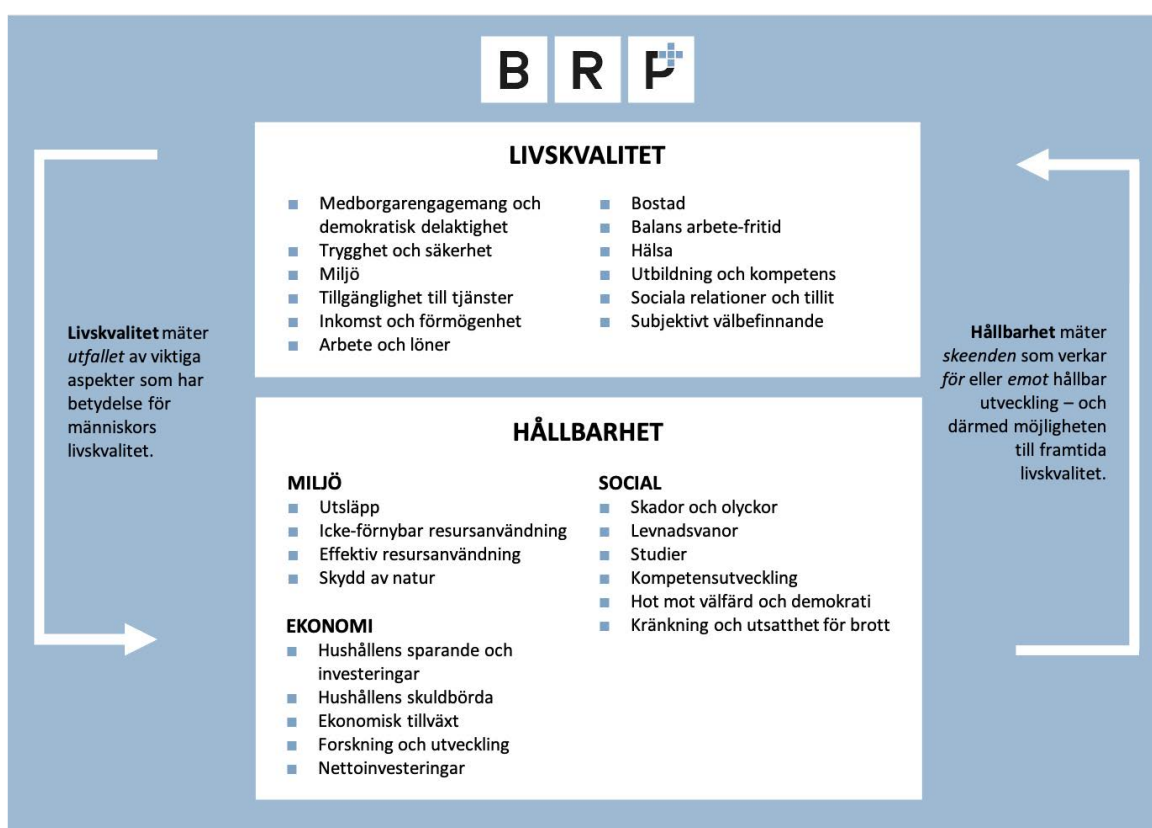
1.4 KÄLLHÄNVISNINGAR

I regel används inte källhänvisningar i rapporten när resultat och analys avser indikatorer som inkluderas i BRP+. I bilaga finns källor och definitioner för indikatorerna i BRP+.

1.5 KORTFATTAD BESKRIVNING AV BRP+

Utgångspunkten för BRP+ är livskvalitet som det övergripande målet för den regionala utvecklingspolitiken. Livskvalitet ska dessutom skapas på ett sådant sätt att det inte äventyrar framtida generationers möjligheter till livskvalitet. Ett mätsystem behöver systematiskt visa på hur resurser och tillgångar används i dag – livskvalitet här och nu – liksom hur detta påverkar möjligheter till livskvalitet i ett längre perspektiv.

BRP+ har lånat sitt ramverk från OECD:s *Better Life Initiative*¹. *Better Life*, liksom BRP+, består av två delar – *Livskvalitet* och *Hållbarhet*. Den första delen visar utfallet av viktiga aspekter med betydelse för människors livskvalitet. Den andra delen visar på skeenden som verkar för eller emot en hållbar utveckling och, och därmed möjligheten till framtida livskvalitet.

¹ <http://www.oecdbetterlifeindex.org>

2. HÅLLBAR UTVECKLING I SVERIGE?

Analysen visar att livskvaliteten ökar i Sverige, men inte för alla. De ökande klyftorna, tillsammans med klimatförändringarna och annan miljöpåverkan, är de största utmaningarna för hållbar utveckling i Sverige.

2.1 LIVSKVALITETEN ÖKAR I SVERIGE, MEN INTE FÖR ALLA

De mesta tyder på att förutsättningarna för god livskvalitet i Sverige ökar. Invånarnas utbildningsnivå ökar, fler har ett jobb, inkomstnivåerna stiger och människorna lever allt längre. Tillgängligheten ökar till både kollektivtrafik och bredband, och invånarna har överlag god närhet till grönområden. På några områden blir dock förutsättningarna sämre, trångboddheten ökar, färre arbetar i yrken som matchar deras utbildning², fler är långtidsarbetslösa, fetman i befolkningen ökar, likaså förekomsten av diabetes typ 2.

Fastän förutsättningarna i huvudsak blir bättre, så speglas det inte alltid i människornas subjektiva upplevelser och i hur de lever sina liv. Positivt är att det sociala deltagandet i samhället ökat något, liksom den självskattade hälsan. Samtidigt känner sig människor mer otrygga och allt fler upplever ett nedsatt psykiskt välbefinnande. Fastän förutsättningarna för livskvalitet förbättrats på många sätt är det inte säkert att den upplevda livskvaliteten är bättre idag. För Sverige som helhet finns undersökningar som visar på att den allmänna livstillfredsställelsen, andelen som är mycket nöjda med livet³, har ökat på lång sikt, men nivån har legat ganska stabil under de senaste åren. Samtidigt har andelen som inte är nöjda med livet varit stabil under lång tid.⁴

Det finns skillnader i Europa, både i nivå och utveckling, när det gäller förutsättningar för livskvalitet och de subjektiva upplevelserna. I EU är livstillfredsställelsen generellt lägre bland arbetslösa än bland anställda och studerande.⁵ Skillnaderna är små mellan könen, men kvinnor verkar vara något mer nöjda än män. Högutbildade är mer nöjda med livet än lågutbildade. I Sverige är skillnaderna mellan de olika grupperna mindre än i EU som helhet. Detta gäller även skillnaderna i ålder då äldre generellt sett har lägre livstillfredsställelse i EU, medan mönstret inte är lika tydligt i Sverige.⁶ Hur man upplever sin hälsa samvarierar mycket med livstillfredsställelsen; personer med hög självskattad hälsa är betydligt mer nöjda med livet än personer med låg självskattad hälsa.⁷

² För att detta ska gälla ska det dels finnas en stark överensstämmelse mellan utbildningens och yrkets ämnesinriktning (t.ex. teknikutbildning – teknikyrke) och dels ska utbildningsnivån vara rätt i förhållande till vad yrket kräver. Till skillnad från andra matchningsmått accepteras även en lägre utbildningsnivå än vad yrket normalt kräver, eftersom matchningsproblematiken på arbetsmarknaden i första hand brukar avse "överutbildning" och inte "underutbildning".

³ Andel som svarat "Mycket nöjd" på frågan "Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?" i den nationella SOM-undersökningen.

⁴ Den nationella SOM-undersökningen 1996–2019.

⁵ SCB (ULF/SILC) 2013.

⁶ Eurostat (EU-SILC), Percentage of the population rating their satisfaction as high, medium or low by domain, sex, age and educational attainment level.

⁷ SCB (ULF/SILC) 2013.

Allt fler är sysselsatta, men sysselsättningen minskar bland lågutbildade

Sysselsättningen har ökat i Sverige under de senaste 20 åren, och skillnaderna mellan könen och personer med svensk och utländsk bakgrund har minskat. Det finns dock fortfarande stora skillnader mellan olika grupper i samhället – utlandsfödda kvinnor har exempelvis en förvärvsintensitet på 60 procent, medan motsvarande andel för svenskfödda män är 85 procent.⁸ Utbildningsnivån har ökat i Sverige, och även sysselsättningsgraden har ökat framför allt bland personer med eftergymnasial utbildning. Däremot har sysselsättningsgraden minskat på lång sikt för personer med förgymnasial utbildning, och framför allt bland lågutbildade utlandsfödda kvinnor. Svenskfödda kvinnor och män med eftergymnasial utbildning har en sysselsättningsgrad på 80 procent, medan motsvarande andel bland utlandsfödda kvinnor med förgymnasial utbildning är 28 procent.⁹

Äldre har lägre självskattad hälsa medan den psykiska ohälsan ökar bland yngre

Den självskattade hälsan, som samvarierar med livstillfredsställelsen, har förbättrats för både svenskfödda och utlandsfödda kvinnor och män. För kvinnor och män med förgymnasial utbildning och arbetslösa är den självskattade hälsan lägre och andelen med bra eller mycket bra självskattad hälsa har också minskat för dessa grupper. Samtidigt har även medellivslängden ökat, främst för högutbildade, vilket medfört att skillnaderna i medellivslängd ökat mellan hög- och lågutbildade.

Samtidigt som den självskattade fysiska hälsan generellt förbättrats, har andelen med *nedsatt* psykiskt välbefinnande ökat. Kvinnor har något lägre psykiskt välbefinnande än män, men försämringen syns både bland kvinnor och män. Utomnordiskt födda har oftare nedsatt psykiskt välbefinnande, men ökningen av andelen med nedsatt välbefinnande syns framför allt bland nordiskt födda (inklusive svenskfödda). Till skillnad från den självskattade hälsan är andelen med nedsatt psykiskt välbefinnande högre bland högutbildade än bland lågutbildade.

Äldre har oftare lägre självskattad hälsa än yngre. Av naturliga skäl blir hälsan ofta sämre ju äldre man blir. Andelen med nedsatt psykiskt välbefinnande är dock betydligt högre bland yngre än bland äldre. Skillnaderna mellan könen är också större bland yngre, 16–29 år. 33 procent av kvinnorna uppger att de har nedsatt psykiskt välbefinnande, jämfört med 19 procent av männen (för båda könen, i åldrarna 16-84 år, ligger andelen på 17 procent).

Inkomstklyftorna ökar

Förutsättningar för livskvalitet för olika åldersgrupper skiljer sig även på fler områden. Nettoinkomsten¹⁰ är lägre för äldre än personer i förvärsarbetande åldrar, och inkomsterna har heller inte ökat lika mycket för personer som är 70 år eller äldre jämfört med personer i åldrarna 35–64 år. Inkomsterna är lägre bland kvinnor och utlandsfödda. Exempelvis har utlandsfödda kvinnor 65 år eller äldre en sammanräknad förvärvsinkomst (inklusive pension) som motsvarar 156 700 kronor om året (13 060 kronor i månaden), vilket kan jämföras med svenskfödda män i samma åldersgrupp som har en genomsnittlig månadsinkomst motsvarande 254 400 kronor (21 200 kronor i månaden).

⁸ Enligt SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS) för åldersgruppen 20-64 år.

⁹ Enligt SCB:s Arbetskraftsundersökning (AKU) för åldersgruppen 15-74 år.

¹⁰ Nettoinkomst är summan av en persons alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar (exempelvis återbetalt studielån).

Det finns en risk för ökade skillnader i livskvalitet mellan yngre och äldre, och även mellan svenskfödda och utlandsfödda äldre

Inkomsterna har ökat minst för utlandsfödda äldre.¹¹ I takt med att fler utlandsfödda, med jämförelsevis kortare vistelsetider i landet, blir äldre kommer det finnas en allt större grupp pensionärer med låga inkomster. Detta som en följd av lägre genomsnittliga inkomster bland utlandsfödda och att personer som invandrat sent i livet haft kortare tid att tjäna in sin pension. Det finns alltså risk för ökade skillnader i

livskvalitet mellan yngre och äldre, och även mellan svenskfödda och utlandsfödda äldre.

Är livskvaliteten högst för kvinnor eller män?

Det är svårt att dra någon entydig slutsats om kvinnors och mäns generella livskvalitet. Män har generellt högre levnadsstandard, arbetar i högre utsträckning, är tryggare, har lägre nedsatt psykiskt välbefinnande och bättre självskattad hälsa än kvinnor. Kvinnor däremot, har längre medellivslängd, högre utbildningsnivå och i lägre utsträckning hjärtinfarkter och diabetes typ 2.

2.2 SOCIAL HÅLLBARHET

Social hållbarhet handlar om att bygga ett långsiktigt stabilt och dynamiskt samhälle där grundläggande mänskliga behov uppfylls. Det avser jämlika och jämställda förutsättningar för individens försörjning och livsval, välbefinnande och hälsa samt demokratisk delaktighet och inflytande. Människor ska inte utsättas för strukturella hinder mot deras hälsa, möjlighet till inflytande, lärande och meningsskapande. En annan viktig aspekt av den sociala hållbarheten är att människor inte systematiskt ska utsättas för orättvis behandling. Det kan handla om diskriminering och andra orättvisor i samhället. Indikatorerna i BRP+ svarar ofta inte i sig på om måttens nivåer är en direkt spegling av ett strukturellt hinder. Däremot ger de en indikation på hinder och orättvisor i samhället.

Otryggheten ökar

Som konstaterats tidigare har otryggheten ökat. Kvinnor avstår betydligt oftare än män från att gå ut ensamma av rädsla att bli överfallna, rånade eller på annat sätt ofredade. Otryggheten har ökat för båda könen i de flesta åldersgrupper, och mest bland unga. År 2010 var det skillnaden i trygghet mellan olika åldersgrupper mindre – det var snarare äldre som var mest rädda för att gå ut ensamma. Sedan dess har otryggheten ökat för både unga vuxna män och kvinnor, och i dag är otryggheten större i den yngre befolkningen.¹²

Den ökade otryggheten kan påverka oss på flera sätt. Det kan göra att vi blir begränsade i hur vi lever våra liv, vilket i sin tur påverkar vårt välbefinnande. En förändrad otrygghet behöver inte nödvändigtvis speglas i en ökad brottslighet. Antalet *anmälda* våldsbrott per invånare har ökat på 20 års sikt, men under de senaste tio åren har nivån minskat något och legat på en ganska stabil nivå. De senaste fem åren går det att se en ökning av *utsattheten* för hot, misshandel, sexualbrott och personrån. Samtidigt

¹¹ SCB, Sammanräknad förvärvsinkomst för boende i Sverige. Medianinkomst.

¹² Baseras på Folkhälsomyndighetens Nationella trygghetsundersökning.

har invånarnas oro över brottsligheten i samhället ökat.¹³ Det finns således mycket som tyder på att utvecklingen på senare tid gått i fel riktning när det gäller utsatthet för brott, oro för brott samt trygghet i samhället.

De förtroendevaldas ökade utsatthet är ett hot mot möjligheten att delta i utformningen samhället och ett hot mot demokratin

En annan oroande utveckling är att andelen förtroendevalda som utsatts för hot, trakasserier och våld ökat sedan 2012. Utsattheten är ungefär lika stor bland män och kvinnor. Att vi vill och kan engagera oss politiskt är en viktig del av vår demokrati. De förtroendevaldas ökade utsatthet är ett hot mot möjligheten att delta i utformningen samhället och ett hot mot demokratin.

Den ekonomiska brottsligheten i samhället har också ökat, åtminstone om vi studerar antalet anmälda brott. Bedrägerierna, som är den vanligaste formen av ekonomisk brottslighet, har ökat kraftigt. Anmälda bidragsbrott har legat på historiskt höga och dessutom ökande nivåer de senaste åren. Även om antalet anmälda brott påverkas av människors benägenhet att anmäla samt myndigheternas kontrollverksamhet, är den sammantagna utvecklingen av den ekonomiska brottsligheten oroande. Den ekonomiska brottsligheten påverkar förtroendet för samhället, tilliten till andra människor och hotar välfärden.

Lågutbildade och deras barn har sämre livskvalitet

På många sätt tycks utbildningsnivån samvariera med människors levnadsförhållanden. Det samvarierar också med samhällsdeltagandet och tilliten. Exempelvis har personer med lägre utbildningsnivå lägre socialt deltagande och har oftare svårt att lita på andra jämfört med högutbildade. I vilken grad barn och unga klarar sina studier är därför på många sätt avgörande för att framtidens vuxna ska kunna inkluderas i samhället. Hur väl barn och unga klarar av sina studier beror också på uppväxtförhållanden. Att följa barn och ungas studiedeltagande blir därmed både ett avtryck av barn och ungas levnadsförhållanden här och nu, och en indikation på de ungas framtida möjlighet till livskvalitet. Andelen i årskurs 9 som är behöriga till yrkesprogram har minskat i ett tioårigt perspektiv. Andelen av gymnasieleverna med en examen inom fyra år har dock ökat något de senaste åren. Kvinnor klarar av sin utbildning i högre utsträckning än männen.

Det finns också stora skillnader kopplat till föräldrarnas bakgrund. Elever med föräldrar som har högst förgymnasial utbildning har tagit sin gymnasieexamen i betydligt lägre utsträckning än elever med föräldrar som har eftergymnasial utbildningsnivå – 36 jämfört med 81 procent.¹⁴

¹³ BRÅ, Nationella trygghetsundersökningen.

¹⁴ Folkhälsomyndigheten, Gymnasieexamen inom fyra år efter påbörjad gymnasieutbildning. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/livsvillkor/gymnasieexamen-inom-fyra-ar-efter-paborjad-gymnasieutbildning/>. Hämtat 2020-11-09.

Levnadsvanorna har både blivit bättre och sämre

Skeenden som påverkar människors hälsa har generellt förbättrats. Antalet fallskador bland äldre har minskat, likaså antalet skadade som vårdats inom slutenvården. Att fallskadorna minskat bland äldre kan vara en konsekvens av bättre hälsa, men kan också bero på bättre säkerhet i ute- och i hemmiljöer. Minskade skador leder i sin tur till bättre hälsa. I ett långt tidsperspektiv har arbetsolyckorna minskat i Sverige, men under de senare tio åren har det skett en ökning. Det tyder på ökade risker på svenska arbetsplatser, vilket i förlängningen leder till sämre hälsa och lägre välbefinnande för dem som utsätts. Män arbetar oftare i yrken där olyckor förekommer mer frekvent, men kvinnor, framför allt äldre kvinnor, får oftare skador som kräver slutenvård.

Människors levnadsvanor påverkar hälsan både på kort och lång sikt. Det finns både positiva och negativa trender när det gäller våra levnadsvanor. Andelen med riskabla alkoholvanor har minskat något, liksom andelen som röker dagligen. Däremot är svenskarna allt mindre fysiskt aktiva och äter allt mindre frukt och grönt. Män har oftare än kvinnor riskabla alkoholvanor och äter mer sällan frukt och grönt.

Oavsett om de försämrade levnadsvanorna beror på strukturella hinder eller inte är det ett orostecken. Både bland kvinnor och män är de riskabla alkoholvanorna högst bland unga, samtidigt är det framför allt bland unga som alkoholintaget har minskat. Däremot finns en trend att riskkonsumenter av alkohol ökat bland äldre och då framför allt bland äldre kvinnor. Skillnaderna mellan olika åldersgrupper har således minskat.

När det gäller rökning är sambandet det motsatta med flest rökare i åldersgruppen 45–64 år och lägst andel som röker dagligen bland unga. Rökningen har minskat i alla åldersgrupper, men framför allt bland yngre. Det finns inga större skillnader mellan kvinnor och män när det gäller fysisk aktivitet. Den fysiska aktiviteten har minskat i alla åldrar och för båda könen.

På samma sätt som det finns skillnader i hälsa mellan personer med olika utbildningsnivåer, finns det skillnader i levnadsvanor. Personer med låg utbildningsnivå röker mer än högutbildade, är i lägre utsträckning fysiskt aktiva och äter mindre frukt och grönt. I ett hänseende har de med lägre utbildningsnivå bättre levnadsvanor: konsumtion av alkohol – personer med högst förgymnasial utbildning är i lägst utsträckning riskkonsumenter av alkohol.

2.3 EKONOMISK HÅLLBARHET

I BRP+ mäts ekonomisk hållbarhet dels genom aspekter som handlar om skillnader i människors långsiktiga förutsättningar för god ekonomisk levnadsstandard, dels genom faktorer som påverkar samhällets ekonomiska tillväxt. Ekonomiska aktiviteter och tillväxt bör inte ske på ett sätt som får negativa konsekvenser för miljö och människors välbefinnande. Att studera den ekonomiska hållbarheten i sin helhet kräver alltså att samtliga hållbarhetsdimensioner beaktas, liksom livskvalitetens temaområden.

Invånarna tar del av den ekonomiska tillväxten...

Den ekonomiska tillväxten har varit stabilt positiv i Sverige. BNP per capita har ökat med i genomsnitt 3,2 procent årligen sedan år 2000, och har varit positiv för alla år utom under finanskrisen år 2009. Nettoinkomsten för invånarna, 20 år eller äldre, har haft en ökningstakt på 3,5 procent årligen under samma

tidsperiod. Invånarnas inkomster ökar alltså i samma takt som den ekonomiska tillväxten mätt i BNP per capita.

Befolkningens kapitalinkomster har ökat under 2010-talet. Både kapitalvinster vid försäljning av fastigheter och bostadsrätter, samt finansiella kapitalvinster, har ökat fram till 2015. Under de senaste åren har nivåerna legat mer stabilt. Kapitalvinsterna har ökat mer än de sammanräknade förvärvs-inkomsterna, vilket medför att kapitalvinsterna utgör en allt större andel av hushållens disponibla inkomster.

... men inte alla i samma utsträckning

Män har betydligt högre finansiella kapitalvinster än kvinnor, medan vinster från försäljning av fastigheter och bostadsrätter är mer jämnt fördelat mellan könen. Samtidigt som kapitalvinsterna ökat, har andelen invånare med kapitalvinst minskat. Det är dessutom stor variation i fördelningen av kapitalvinsterna – exempelvis var medianvärdet 1 705 kronor för samtliga personer med finansiella kapitalvinster medan medelvärdet var 50 948 kronor år 2018.¹⁵

De ökade inkomstklyftorna i samhället ökar risken för konflikter och kan vara ett hinder för människors möjlighet att delta i och påverka samhällsutvecklingen

Eftersom kapitalinkomsterna är mer ojämnt fördelade i befolkningen än förvärvsinkomsterna, samtidigt som kapitalinkomsternas andel av de disponibla inkomsterna ökat, bidrar det till att inkomstskillnaderna i befolkningen ökat. Dessutom beskattas kapitalinkomster proportionellt, vilket innebär att skatten procentuellt är lika stor oavsett inkomstens storlek, till skillnad från inkomst av arbete där skatten är progressiv, vilket också bidrar till

ökande skillnader i disponibel inkomst – inte minst eftersom det är större skillnader i befolkningens kapitalinkomster jämfört med förvärvsinkomsterna. Exempelvis har ginikoefficienten¹⁶ för disponibel inkomst ökat under 2010-talet medan ginikoefficienten för enbart förvärvsinkomsterna har minskat de senaste åren. Det betyder att förvärvsinkomsterna blir mer jämnt fördelade inom befolkningen medan den disponibla inkomsten, som även inkluderar kapitalinkomster, i allt större utsträckning koncentreras till en allt mindre del av befolkningen. Samtidigt har den relativa fattigdomen¹⁷ i Sverige ökat. Det finns studier som visar på att ökade inkomstskillnaderna kan ha negativ påverkan på den ekonomiska tillväxten, framför allt med hänsyn till att den relativa fattigdomen ökat.¹⁸

I riket har hushållens låneskulder, som andel av hushållens disponibla inkomster, ökat under lång tid, men med en viss nedgång senaste åren. I relation till hushållens finansiella tillgångar har dock skulderna

¹⁵ SCB, Sammansättning kapitalvinster och kapitalförluster 2018. Nettovinst/förlust.

¹⁶ För att redovisa ojämnheten i inkomstfördelningen används ginikoefficienten. Koefficienten kan anta ett värde mellan 0 och 1. Ett högt värde på koefficienten visar på större ojämnheter än ett lågt värde.

¹⁷ Andel invånare 18-64 år som har en inkomst understigande 60 procent av medianinkomsten i riket. Inkomst avser totalinkomst, dvs. inkomst från förvärvsarbete, pension, kapital mm, samt transfereringar, exklusive ekonomiskt bistånd.

¹⁸ Cingano, F. (2014), "Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth", OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 163, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5jxrjncwvx6j-en>

minskat något över tid. Det saknas statistik på hur hushållens skulder och tillgångar fördelas i befolkningen. Det finns anledning att inte dra för stora slutsatser av att skuldernas andel av de finansiella tillgångarna minskat. De finansiella kapitalvinsterna antyder att de finansiella tillgångarna är ojämnt fördelade i befolkningen, men det är troligt att skulderna inte varierar lika mycket mellan hushållen. Det kan alltså vara så att skuldernas andel av hushållens tillgångar har ökat för ett *medianhushåll* i Sverige, men tyvärr saknas data för att vi ska kunna uttala oss om det.

De ökade inkomstklyftorna i samhället ökar risken för konflikter och kan vara ett hinder för människors möjlighet att delta i och påverka samhällsutvecklingen.¹⁹

2.4 MILJÖMÄSSIG HÅLLBARHET

Ekologisk hållbarhet brukar ofta beskrivas som att den sätter ramarna för de två andra hållbarhetsdimensionerna – social och ekonomisk hållbarhet. BRP+ utgår från Broman och Robérts ramverk²⁰ för hållbar utveckling där den miljömässiga hållbarheten handlar om att naturen inte systematiskt ska utsättas för ökade koncentrationer av ämnen som extraherats från jordskorpan eller som producerats av samhället, inte heller för fysisk degradering. Till följd av produktion och konsumtion skapas utsläpp som leder till klimatförändringar, försämrade luftkvalitet och negativ påverkan på naturen, genom exempelvis försurning och övergödning. Användning av icke-förnybara resurser gör att naturtillgångarna minskar. En för hög användning av förnybara tillgångar, tillsammans med utsläpp från produktion och konsumtion, gör att ekosystem och biologisk mångfald hotas.

Utsläppen av växthusgaser minskar för långsamt...

Utsläppen av Sveriges växthusgaser har minskat under lång tid. År 1990 släppte Sverige ut över 8 ton CO₂-ekvivalenter per capita, och fram till år 2018 har det minskat till 5 ton per capita. För att nå de nationella målsättningarna behöver vi komma ner på under ett ton per capita år 2045.²¹ Det innebär att minskningen måste ske betydligt snabbare än hittills. Det saknas statistik för de konsumtionsbaserade utsläppen, som även tar hänsyn till import och export, på regional nivå. I Sverige beräknas de konsumtionsbaserade växthusgasutsläppen vara omkring 8,9 ton per capita år 2017, vilket kan jämföras med 10,7 ton år 2008.²² Minskningstakten beräknas ha varit lägre för de konsumtionsbaserade utsläppen jämfört med de utsläpp som sker inom Sveriges gränser. De konsumtionsbaserade utsläppen är svåra att beräkna, vilket innebär att skattningarna är osäkra – inte minst för de utsläpp som sker i utlandet till följd av Sveriges konsumtion.

---

¹⁹ Se bland annat mål 10 (minskad ojämlikhet) i Agenda 2030. <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-10-minskad-ojamlikhet/>. Hämtat 2010-11-26.

²⁰ Broman, G. & Robért K-H. (2015), A framework for strategic sustainable development, Department of Strategic Sustainable Development, Blekinge Institute of Technology, Journal of Cleaner Production 140 (2017) 17e31, s. 23.

²¹ Länsstyrelserna (2018), Regionalisering av klimat- och energimål. Rapport nr 16/2018 Länsstyrelsen Norrbotten. Författare Sweco på uppdrag av länsstyrelserna i Sverige/ Länsstyrelsernas energi- och klimatsamordning (LEKS).

²² Naturvårdsverket, Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp per person och år.

... likaså den icke-förnybara resursanvändningen

Användningen av fossila bränslen har också minskat. Mängden fossila bränslen som används för el- och fjärrvärmeproduktion har minskat i Sverige. Det syns inte minst i statistiken för växthusgaser, där el och uppvärmning är den sektor som haft störst minskning av växthusgasutsläpp. Slutanvändning av icke-förnybara bränsletyper, exklusive fjärrvärme och el, har dock minskat långsamt. Det är framför allt transportsektorn och industrin som står för merparten av användningen av icke-förnyelsebara bränslen som inte används för el- och fjärrvärmeproduktion.

Andra exempel på icke-förnybar resursanvändning är brytning av ballast²³. Leveranser av ballast har ökat, mätt som ton per invånare. Det förklaras av en ökad byggproduktion i landet. En positiv aspekt är att användningen av naturgrus minskat, men även naturgrusuttaget bedöms minska för långsamt.²⁴

BRP+ täcker inte in all icke-förnyelsebar resursanvändning, vilket i huvudsak beror på brist på jämförbara data på regional och lokal nivå. I vissa fall saknas även tidsserier för riket. Exempelvis saknas statistik som beskriver överanvändning av förnyelsebara resurser, däribland avskogning. Många av utmaningarna med överanvändning av förnyelsebara resurser är dessutom mer intressanta i ett konsumtionsperspektiv eller i ett mer globalt perspektiv, till exempel överfisket. Eftersom BRP+ har fokus på regional hållbar utveckling blir därmed konsumtionen mer intressant att studera, inte minst eftersom alla regioner och kommuner inte har naturresurser såsom vatten, skog och jordbruksmark i samma utsträckning. Det saknas dock jämförbar statistik om vår konsumtion på regional nivå, ofta även nationellt.

Naturen skyddas allt mer, men vatten skyddas inte tillräckligt

Ett sätt att följa upp arbetet för att skydda våra naturresurser är att mäta just naturskydd av olika slag. Indikatorerna inom *Hållbarhet* i BRP+ är i huvudsak tänkta att mäta skeenden som bidrar till eller motverkar hållbar utveckling, och är därmed inte mått på åtgärder eller naturtillgångarnas storlek och kvalitet. Mått på skyddad natur avviker således från de andra måtten som finns i BRP+, eftersom de snarare avser åtgärder för att minska eller rätta till problem.²⁵ Skydd av natur har inkluderats i BRP+ eftersom det bedöms vara av viktig betydelse, dessutom mer jämförbart mellan regioner än andra mått.

Andel skyddad natur²⁶, både land och vatten, har ökat i Sverige. Det finns utmaningar på området, till exempel bedöms naturreservat med tydligt limniskt syfte²⁷ inte öka i tillräcklig omfattning.²⁸ Andel

²³ Avser brytning av krossberg, naturgrus och morän. Ballast är den största råvaran som utvinns i landet, undantaget vatten. Ballast är stenmaterial som används för byggande. Ballast används till anläggande av vägar och järnvägar men är också en viktig beståndsdel i betongproduktion.

²⁴ Sveriges Miljömål, Levererad mängd naturgrus, krossberg och morän från tillståndsgivna täkter. <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/grundvatten-av-god-kvalitet/grusanvandning/>. Hämtat 2020-11-13.

²⁵ Motsvarar respons-indikatorer i Sveriges Miljömål. <https://www.sverigesmiljomal.se/indikatorer/>. Hämtat 2020-11-15.

²⁶ Med skyddad natur avses område inom nationalpark, naturreservat, naturvårdsområden och biotopskyddsområde.

²⁷ Ett limniskt naturreservat avser att i huvudsak skydda sjöar och vattendrag och deras naturvärden.

²⁸ Sveriges Miljömål, Skydd av limniska områden. <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/levande-sjoar-och-vattendrag/skydd-av-limniska-omraden/>. Hämtat 2020-11-15.

vattentäkter med vattenskyddsområden har ökat, men inrättandet av vattenskyddsområden bedöms också gå för långsamt.²⁹

Återvinningen ökar, men det finns förbättringspotential

Hur vi behandlar avfall är också viktigt för att minska miljöpåverkan. Avfall är ofta en outnyttjad resurs och mer ökad materialåtervinning kan både medföra minskade utsläpp och minskad användning av ändliga resurser. På lång sikt har återvinningen ökat i Sverige, men på senare år har nivån legat stabil. Mängden insamlat hushållsavfall har minskat något de senaste åren. Det finns möjlighet till förbättring, till exempel ligger återvinningsgraden för kommunalt avfall (hushållsavfall) i Sverige på en genomsnittlig nivå, jämfört med EU som helhet.³⁰

2.5 SAMMANFATTANDE ANALYS

Livskvaliteten, som den mäts i BRP+, har förbättrats i Sverige. Invånarna har blivit mer välutbildade, har oftare ett jobb, har högre inkomster, lever längre och har bättre självskattad hälsa. Undersökningar på nationell nivå visar också på att andelen som är mycket nöjda med livet ökat på lång sikt. Det finns utmaningar – till exempel är fler trångbodda, fler har problem med fetma och många känner sig otrygga i samhället.

De ökande klyftorna, tillsammans med klimatförändringar och annan miljöpåverkan, är de största utmaningarna för hållbarheten i Sverige

Samtidigt som ekonomin i sin helhet har en stabil positiv utveckling går utvecklingen inom miljöområdet för långsamt. Utsläppen av växthusgaser minskar i för låg takt, likaså användningen av fossila bränslen. Hushållens disponibla inkomster har ökat i takt med den ekonomiska tillväxten, men inkomsterna fördelas alltmer ojämnt i befolkningen. Det förklaras delvis av att kapitalinkomsterna utgör en allt större andel av befolkningens disponibla

inkomster, och hushållens tillgångar är betydligt mer ojämnt fördelade än förvärvsinkomsterna.

Livskvaliteten ökar inte för alla. Samtidigt som andelen som upplever att de är mycket nöjda med livet ökat, har andelen som inte är nöjda med livet legat ganska stabilt under lång tid.³¹ Detta kan tolkas som att det finns en ökande skillnad i livstillfredsställelse i befolkningen.

Mycket tyder på att vissa grupper inte får ta del av samhällsutvecklingen i samma utsträckning som genomsnittet. Exempelvis har andelen lågutbildade, med högst en förgymnasial utbildningsnivå, minskat i Sverige och var 11 procent år 2019 i åldersgruppen 25–64 år. Det är en grupp som utmärker sig på flera sätt. Sysselsättningsgraden har minskat på lång sikt för lågutbildade, framför allt bland lågutbildade utlandsfödda kvinnor. Den självskattade hälsan har försämrats för denna grupp, både bland män och

²⁹ Sveriges Miljömål, Vattenskyddsområden för grundvattentäkter och ytvattentäkter. <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/grundvatten-av-god-kvalitet/vattenskyddsomraden/>. Hämtat 2020-11-15.

³⁰ Eurostat, Recycling rate of municipal waste.

³¹ Att andelen som är *mycket* nöjda med livet kunnat öka, samtidigt som andelen som *inte* är nöjda med livet legat stabilt, är en följd av att andelen som är *ganska* nöjda med livet minskat.

kvinnor, och medellivslängden har inte ökat i samma takt som för högutbildade. Personer med låg utbildningsnivå har lägre socialt deltagande och svårare att lita på andra, jämfört med högutbildade.

Klyftorna har ökat i samhället, och det finns ingenting som tyder på att skillnaderna skulle minska inom en snar framtid. Exempelvis har lågutbildade sämre levnadsvanor, vilket på sikt innebär sämre hälsa och större risk för sjukdomar. Barn med föräldrar med högst förgymnasial utbildningsnivå klarar av sina gymnasiestudier i betydligt lägre omfattning än övriga elever, vilket tyder på att alla barn och unga inte får samma möjligheter i livet. Skillnader i levnadsförhållanden ökar inte bara i samhället, utan tycks även gå i arv. De ökande klyftorna, tillsammans med klimatförändringar och annan miljöpåverkan, är de största utmaningarna för hållbarheten i Sverige.

2.6 RESULTAT PER TEMA OCH ASPEKT

I tabellen nedan ges exempel på positiva trender och utmaningar för Sverige som helhet baserat på de indikatorer som finns i BRP+. I tabellen beskrivs utvecklingen för respektive tema under *Livskvalitet* samt för de olika hållbarhetsaspekterna under *Hållbarhet*. I tabellen kommenteras inte skillnader mellan kommuner och regioner i landet, de beskrivs närmare i nästa kapitel.

Vi har gjort en samlad bedömning under respektive tema/aspekt om utvecklingen varit i huvudsak *positiv*, *negativ* eller *neutral*. Vi har studerat utvecklingen under en längre tidsperiod, ofta 10–20 år om så varit möjligt, men fokus har legat på de senaste årens utveckling. För flera av miljöaspekterna under *Hållbarhet* har bedömningen även baserats på nationella och/eller internationella målnivåer. Detta har inte varit möjligt där sådana vedertagna målnivåer saknas, och i dessa fall baseras bedömningen enbart på riktningen i utvecklingen.

Tema/ Dimension	Temaområden och aspekter	Trend
T1	Medborgarengagemang och demokratisk delaktighet	😊
Positiva exempel	<i>Valdeltagandet och andelen kvinnor på ordförandeposter i kommuner/regioner har ökat. Invånarnas sociala deltagande har även ökat något.</i>	
Exempel på utmaningar	<i>Valdeltagandet kan skilja sig mycket mellan olika valdistrikt. Män har lägre socialt deltagande än kvinnor. Flickor i årskurs 9 upplever att de har mindre möjlighet att påverka lektionerna jämfört med pojkar.</i>	
T2	Trygghet och säkerhet	😞
Exempel på utmaningar	<i>Andelen som är rädda att gå ut ensamma har ökat. Kvinnor är betydligt mer oroliga för det än män. Elever i årskurs 9 som känner sig trygga i skolan har minskat något.</i>	
T3	Miljö kvalitet	😊
Positiva exempel	<i>Indikatorerna som ingår (närhet till grönområde och olika mått på vattenkvalitet/-kvantitet) förändras långsamt. Närheten till grönområden är förhållandevis hög i Sverige och en hög andel grundvattenförekomster har god kvalitativ och kvantitativ status.</i>	
Exempel på utmaningar	<i>En stor andel sjöar och vattendrag har inte god ekologisk status.</i>	
T4	Tillgänglighet till tjänster	😊
Positiva exempel	<i>Befolkning i kollektivtrafiknära lägen har ökat, liksom tillgången på bredband.</i>	

Tema/ Dimension	Temaområden och aspekter	Trend
T5	Inkomst och förmögenhet	😊
Positiva exempel	<i>Befolkningens inkomster har ökat samtidigt som ekonomiskt utsatta barnhushåll har minskat. Andelen invånare som haft ekonomisk kris har också minskat.</i>	
Exempel på utmaningar	<i>Den relativa fattigdomen har ökat. Skillnaderna mellan kvinnor och mäns inkomst har minskat, men utvecklingen går långsamt.</i>	
T6	Arbete och löner	😊
Positiva exempel	<i>Andelen sysselsatta har ökat och skillnaderna i sysselsättning mellan svenskfödda och utrikes födda har minskat. Kvinnors andel av lönesummorna har ökat samtidigt som män tar ut en allt större andel av föräldrapenningdagarna.</i>	
Exempel på utmaningar	<i>Andelen långtidsarbetslösa har ökat. Det finns fortfarande stora skillnader mellan könen.</i>	
T7	Bostad	😞
Exempel på utmaningar	<i>Trångboddheten i Sverige har ökat.</i>	
T8	Balans arbete-fritid (indikatorer saknas)	
T9	Hälsa	😐
Positiva exempel	<i>Medellivslängden har ökat och den självs kattade hälsan har förbättrats.</i>	
Exempel på utmaningar	<i>Andelen med fetma har ökat något, liksom andelen med diabetes typ 2 och andelen med nedsatt psykiskt välbefinnande. Män drabbas oftare av hjärtinfarkter och har oftare diabetes typ 2. Kvinnorna har oftare nedsatt psykiskt välbefinnande och en lägre självs kattad hälsa.</i>	
T10	Utbildning och kompetens	😊
Positiva exempel	<i>Utbildningsnivån i befolkningen har blivit allt högre.</i>	
Exempel på utmaningar	<i>Andelen högutbildade är större bland kvinnor än män och skillnaderna har även ökat över tid.</i>	
T11	Sociala relationer och tillit	😐
Positiva exempel	<i>Unga som varken arbetar eller studerar har minskat något.</i>	
Exempel på utmaningar	<i>Invånare med avsaknad av tillit har ökat något. Invånare med avsaknad av emotionellt stöd har legat stabilt över tid. Män saknar oftare än kvinnor emotionellt stöd.</i>	
T12	Individuellt välbefinnande (indikatorer saknas)	
Kommentar	<i>Indikatorer saknas i BRP+ på regional och kommunal nivå. Utvecklingen i riket visar på att livstillfredsställelsen har ökat på lång sikt, men att utvecklingen legat stabil de senaste åren.³²</i>	

³² Den nationella SOM-undersökningen 1996–2019.

Tema/ Dimension	Temaområden och aspekter	Trend
Miljö	Klimatpåverkande utsläpp	☹️
Positiva exempel	<i>Koldioxidutsläppen minskar i Sverige, men inte i tillräckligt hög takt för att nå de nationella målen.</i>	
Exempel på utmaningar	<i>Det finns många utmaningar på området. Utvecklingen går överlag för långsamt för att nå både nationella och globalt uppsatta mål.</i>	
Miljö	Övriga utsläpp till luft	😊
Positiva exempel	<i>Utsläpp av små partiklar (PM2.5) och kväveoxider (NOx) har minskat.</i>	
Miljö	Icke-förnybar resursanvändning	☹️
Positiva exempel	<i>Användning av icke-förnybara bränslen, som inte omvandlats till el eller fjärrvärme, har minskat något, men inte i tillräckligt hög takt. Användningen finns främst inom transportsektorn och industrin.</i>	
Exempel på utmaningar	<i>Leveranser av ballast (naturgrus, krossberg och morän) har ökat de senaste åren. Ballast används till anläggande av vägar och järnvägar men är också en viktig beståndsdel i betongproduktion. Naturgrus användningen har minskat, vilket är positivt, men det behöver göras mer för att minska användningen ytterligare.</i>	
Miljö	Effektiv resursanvändning	😊
Positiva exempel	<i>Hushållsavfallet har minskat något.</i>	
Exempel på utmaningar	<i>Andelen av hushållsavfallet som samlats in för återvinning har ökat på lång sikt, men de senaste åren har utvecklingen stått still. Det är fortfarande en stor andel av hushållsavfallet som inte samlas in för återvinning.</i>	
Miljö	Skyddade naturresurser	😊
Positiva exempel	<i>Andelen skyddad natur har ökat något.</i>	
Exempel på utmaningar	<i>Andelen vattentäkter med vattenskyddsområden har ökat långsamt.</i>	
Social	Skador och olyckor	😊
Positiva exempel	<i>Fallskador bland äldre har minskat, likaså andelen skadade totalt som vårdats inom slutenvården.</i>	
Exempel på utmaningar	<i>Arbetsplatsolyckor per sysselsatt har legat stabilt de senaste åren, men har ökat på något längre sikt. Kvinnor drabbas oftare av fallskador medan män oftare drabbas av olyckor på arbetsplatsen.</i>	
Social	Levnadsvanor	😊
Positiva exempel	<i>Andelen av befolkningen med riskabla alkoholvanor har minskat något, liksom andelen som röker dagligen.</i>	
Exempel på utmaningar	<i>Den fysiska aktiviteten har minskat något, likaså frukt- och grönsaksintaget. Män har oftare än kvinnor riskabla alkoholvanor och äter mer sällan frukt och grönt.</i>	

Tema/ Dimension	Temaområden och aspekter	Trend
Social	Studier	☹️
Positiva exempel	<i>Gymnasielever som tagit ut en gymnasieexamen inom 4 år har ökat något, likaså andelen barn i förskola.</i>	
Exempel på utmaningar	<i>Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram har minskat. Pojkar klarar av skolgången i lägre utsträckning än flickor.</i>	
Social	Kränkning och utsatthet för brott	☹️
Exempel på utmaningar	<i>Våldsbrotten har ökat på lång sikt, men det har påvisats en svagt nedåtgående trend på senare år.</i>	
Social	Hot mot välfärd och demokrati	☹️
Exempel på utmaningar	<i>Andelen förtroendevalda i kommunfullmäktige eller regionfullmäktige som utsatts för trakasserier, hot eller våld har ökat. Den ekonomiska brottsligheten har också ökat, framför allt bedrägerierna som står för merparten av de anmälda brotten.</i>	
Ekonomi	Hushållens investeringar och sparande	😊
Positiva exempel	<i>Hushållens inkomster, likaså pensionssparandet, ökar.</i>	
Exempel på utmaningar	<i>Andelen invånare med kapitalvinster har minskat, framför allt andelen med finansiella kapitalvinster. Att kapitalvinsterna samtidigt ökat indikerar ökande skillnader i ekonomiska förutsättningar i befolkningen. Skillnaderna mellan könen för det allmänna pensionssparandet har minskat, men skillnaden är fortfarande stor. Det finns stora och ökande skillnader i befolkningens allmänna pensionssparande.</i>	
Ekonomi	Hushållens skulder (indikatorer saknas)	
Kommentar	<i>Indikatorer saknas i BRP+ på regional och kommunal nivå. Utvecklingen i riket visar på en positiv utveckling på totalnivå för hushållen med en ökad nettoförmögenhet (finansiella tillgångar minus skulder). Med andra ord har skuldernas andel av de finansiella tillgångarna minskat. Skuldernas andel av hushållens disponibla inkomster har ökat under lång tid, men med en viss nedgång senaste åren. Statistiken påvisar dock inget om hur skulder, inkomster och tillgångar fördelas i befolkningen.³³</i>	
Ekonomi	Investeringar i forskning	😊
Positiva exempel	<i>Utgifterna på forskning och utveckling, både offentliga och företagens utgifter, har ökat över tid.</i>	
Ekonomi	Ekonomisk tillväxt	😊
Positiva exempel	<i>Den ekonomiska tillväxten, räknat som BNP per capita, har ökat stabilt.</i>	

³³ SCB, Hushållens låneskulder i procent av justerad disponibel inkomst och av hushållens finansiella tillgångar

3. HÅLLBAR UTVECKLING I REGIONERNA?

Den lokala och regionala nivån är central för genomförandet av Agenda 2030. Samtidigt varierar förutsättningarna i regionerna. Analysen visar att invånarna får det bättre i Sveriges regioner. Vissa utmaningar är gemensamma, medan andra skiljer sig mellan regionerna. Utmaningar med trångboddhet och segregation är mest påtagliga i storstadsregionerna, medan tillgängligheten till tjänster är sämre i mer glesbebyggda regioner. En del norrlandsregioner utmärker sig genom sämre faktisk och upplevd hälsa, medan inkomstskillnaderna mellan och inom kommunerna är större i storstadsregionerna.

I detta avsnitt fokuserar vi på att fånga skillnader mellan regionerna. En del av de positiva och negativa trenderna i Sverige gäller även för regionerna. I tabellen nedan beskrivs exempel på trender och utmaningar som är gemensamma för alla regioner. I tabellen ges därefter exempel på relativa styrkor, trender och utmaningar i respektive region.

Exempel på gemensamma utmaningar och positiva trender i alla Sveriges regioner

Exempel på gemensamma utmaningar

- Utsläpp av växthusgaser måste minska, likaså användningen av fossila bränslen
- Tryggheten har försämrats, samtidigt som politiker utsatta för hot och våld m.m. ökat
- Invånare med fetma och diabetes ökar samtidigt som vissa levnadsvanor försämrats
- Ökande inkomstskillnader

Exempel på positiva trender

- Medellivslängden ökar
- Lägre andel som röker dagligen
- Utbildningsnivån i befolkningen blir allt högre
- En allt högre andel är sysselsatta
- Minskade utsläpp av små partiklar (PM2.5) och kväveoxider (NOx)

Exempel på övriga relativa styrkor och utmaningar i respektive region

Stockholm	Exempel på styrkor och positiva trender	Bra hälsa, mycket bra närhet till tjänster, hög utbildningsnivå och höga genomsnittliga inkomstnivåer. Minskad andel barn i ekonomiskt utsatta hushåll. Högt och ökande andel elever med behörighet till yrkesprogram.
	Exempel på utmaningar	Hög och ökande trångboddhet, ökad psykisk ohälsa, stor inkomstspridning, många anmälda våldsbrott samt jämförelsevis lågt valdeltagande (framför allt i valdistrikt med lägst valdeltagande). Relativt hög och ökande andel fallskador bland äldre.
Uppsala	Exempel på styrkor och positiva trender	Jämförelsevis få och minskad förekomst av skador och olyckor, god närhet till tjänster, låg andel långtidsarbetslösa och hög utbildningsnivå.
	Exempel på utmaningar	Jämförelsevis låg andel gymnasieelever med examen inom 4 år och generellt något sämre miljö kvalitet jämfört med andra regioner. Andelen ekonomiskt utsatta barnhushåll har ökat de senare åren.
Sörmland	Exempel på styrkor och positiva trender	God närhet till tjänster, kvinnors andel av lönesumman (dagbefolkning) är ganska hög.
	Exempel på utmaningar	Många anmälda våldsbrott, låg andel gymnasieelever med examen inom 4 år samt jämförelsevis låg utbildningsnivå i befolkningen. Förhållandevis hög andel ekonomiskt utsatta barnhushåll och hög andel långtidsarbetslösa. Högt och ökad andel arbetsolyckor per sysselsatt.

Östergötland	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>Generellt bra uppmätt och självskattad hälsa, förhållandevis hög matchning på arbetsmarknaden, god närhet till tjänster och generellt bra värden på emotionellt stöd och tillit.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Låg andel skyddade naturresurser, låg andel sjöar med god ekologisk status, hög och ökande incidens av cancer per invånare samt jämförelsevis lägre sysselsättningsgrad.</i>
Jönköping	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>Förhållandevis hög faktisk och upplevd levnadsstandard samt jämförelsevis goda levnadsvanor.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Låg andel skyddade naturresurser, låg andel kvinnor på ordförandeposter i regionen, många arbetsolyckor per sysselsatt samt jämförelsevis lägre utbildningsnivå.</i>
Kronoberg	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>Jämförelsevis goda levnadsvanor, bra hälsa och hög miljö kvalitet.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Hög och ökande trångboddhet, låg andel gymnasieelever med examen inom 4 år samt låg och minskande andel elever i årskurs 9 med behörighet till gymnasiet. Hög och ökande andel invånare med avsaknad av emotionellt stöd samt generellt många skador och olyckor. Stor ökning av anmälda våldsbrott.</i>
Kalmar	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>Jämförelsevis goda levnadsvanor, låg och minskande incidens av hjärtinfarkter samt hög självskattad hälsa.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Generellt många skador och olyckor, jämförelsevis lägre utbildningsnivå, ökande andel med avsaknad av tillit till andra samt sämre närhet till tjänster.</i>
Gotland	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>Hög andel skyddade naturresurser, högt valdeltagande och medborgarengagemang, god tillgång till bredband, jämförelsevis lägre löneklyftor mellan könen samt generellt hög miljö kvalitet.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Låg andel gymnasieelever med examen inom 4 år, många skadade vårdade i slutenvården, låg faktiskt och upplevd levnadsstandard samt låg självskattad tandhälsa. Sämre närhet till skola och dagligvarubutik. Låg andel grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status.</i>
Blekinge	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>Generellt få skador och olyckor, hög andel gymnasieelever med examen inom 4 år, högt valdeltagande, låg andel med nedsatt psykiskt välbefinnande samt generellt bra värden på emotionellt stöd och tillit. Hög andel hushållsavfall som samlas in för återvinning.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Hög och ökande trångboddhet, jämförelsevis sämre miljö kvalitet och sämre närhet till tjänster. Låg sysselsättning i befolkningen, framför allt är sysselsättningen låg bland utrikes födda.</i>
Skåne	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>God närhet till tjänster, jämförelsevis bra matchning på arbetsmarknaden samt generellt bra allmänt hälsoläge. Hög andel hushållsavfall som samlas in för återvinning samt minskad mängd hushållsavfall per invånare.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Låg sysselsättningsgrad, låg levnadsstandard, låg andel föräldrapenningdagar som tas ut av män, många anmälda våldsbrott samt hög andel med avsaknad av tillit till andra.</i>
Halland	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>Bra självskattad hälsa, hög sysselsättningsgrad, hög faktiskt och upplevd levnadsstandard, högt valdeltagande samt låg andel med lågt socialt deltagande. Få anmälda våldsbrott och hög andel gymnasieelever med examen inom 4 år.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Låg andel hushållsavfall som samlats in för återvinning i kombination med stor mängd hushållsavfall per invånare. Stora löneskillnader mellan män och kvinnor samt låg andel skyddade naturresurser.</i>

Västra Götaland	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>God närhet till tjänster, låg och minskad andel invånare med låg inkomst samt relativt bra matchning på arbetsmarknaden.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Stora löneklyftor mellan kvinnor och män, generellt låg demokratisk delaktighet samt jämförelsevis hög trångboddhet.</i>
Värmland	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>Få anmälda våldsbrott, hög andel gymnasieelever med examen inom 4 år samt låg trångboddhet.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Generellt sämre levnadsvanor, låg sysselsättningsgrad bland utlandsfödda, sämre närhet till tjänster, hög och ökande andel unga som varken arbetar eller studerar samt hög andel invånare med fetma och diabetes typ 2.</i>
Örebro	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>Relativt bra matchning på arbetsmarknaden, förhållandevis goda levnadsvanor samt hög andel gymnasieelever med examen inom 4 år.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Ganska många anmälda våldsbrott, hög andel som haft ekonomisk kris, ökad psykisk ohälsa samt jämförelsevis hög andel med avsaknad av tillit till andra.</i>
Västmanland	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>Bra närhet till grönområden, jämförelsevis hög matchning på arbetsmarknaden och hög andel skyddade naturresurser.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Ganska många anmälda våldsbrott, många skador och olyckor, sämre levnadsvanor samt stora löneklyftor mellan kvinnor och män. Lågt socialt deltagande samt hög andel med avsaknad av tillit till andra och emotionellt stöd.</i>
Dalarna	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>Goda levnadsvanor, hög miljö kvalitet, hög upplevd levnadsstandard samt ganska låg andel långtidsarbetslösa.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Förhållandevis hög andel skador och olyckor, sämre närhet till tjänster, låg utbildningsnivå i befolkningen, lågt socialt deltagande samt hög förekomst av diabetes typ 2.</i>
Gävleborg	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>Relativt låg och minskad andel fallskador bland äldre, bra närhet till grönområden, låg andel som haft ekonomisk kris samt låg andel med avsaknad av emotionellt stöd.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Relativt låg andel av föräldrapenningdagar som tas ut av män, låg andel hushållsavfall som samlas in för återvinning, ganska låg andel gymnasieelever med examen inom 4 år samt låg utbildningsnivå i befolkningen.</i>
Västernorrland	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>Låg andel invånare med avsaknad av tillit till andra, god vattenkvalitet samt generellt låg förekomst av sjukdomar.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Ganska många anmälda våldsbrott, lågt socialt deltagande och hög andel med avsaknad av emotionellt stöd. Sämre närhet till tjänster, kortare medellivslängd och låg självskattad hälsa. Förhållandevis låg andel gymnasieelever, framför allt män, med examen.</i>
Jämtland Härjedalen	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>Jämförelsevis få anmälda våldsbrott, jämförelsevis lägre löneklyftor mellan könen samt hög sysselsättningsgrad och låg andel långtidsarbetslösa. Jämförelsevis låg och minskande andel otrygga.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Förhållandevis hög andel skador och olyckor, jämförelsevis lägre andel av hushållsavfallet som samlas in för återvinning, sämre närhet till tjänster, lågt socialt deltagande samt hög andel som haft ekonomisk kris.</i>

Västerbotten	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>Relativt hög andel föräldrapenningdagar som tas ut av män, jämförelsevis goda levnadsvanor, ökad andel befolkning i kollektivtrafikhärläge, hög andel gymnasieelever med examen inom 4 år, låg andel långtidsarbetslösa samt låg andel med avsaknad av tillit till andra.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Sämre tillgänglighet till tjänster, hög andel fallskador bland äldre och lägre andel hushållsavfall som samlas in för återvinning.</i>
Norrbotten	Exempel på styrkor och positiva trender	<i>Bra vattenkvalitet och hög andel skyddade naturresurser. Låg inkomstspridning i regionen samt jämförelsevis låg andel relativt fattiga. Hög och ökande andel sysselsatta bland utrikes födda samt hög och ökande andel gymnasieelever med examen. Otryggheten har minskat.</i>
	Exempel på utmaningar	<i>Sämre, och ibland även försämrade, närhet till tjänster. Kortare medellivslängd, sämre levnadsvanor och hög incidens av hjärtinfarkter. Lågt socialt deltagande och låg självskattad hälsa.</i>

3.1 DEN FYSISKA HÄLSAN ÖKAR MEN DEN PSYKISKA OHÄLSAN FÖRSÄMRAS

En aspekt av social hållbarhet är att människor inte ska utsättas för strukturella hinder mot sin hälsa. I Sveriges regioner har hälsan förbättrats. Medellivslängden har ökat i alla regioner för såväl kvinnor som män, högst är medellivslängden i Halland, men utvecklingen har varit mest positiv i Gotland för både kvinnor och män. Lägst är medellivslängden i Norrbotten, Västernorrland och Gävleborg. I Västernorrland har medellivslängden ökat minst, i jämförelse med de andra regionerna. Skillnaderna i medellivslängd är förhållandevis små mellan Sveriges regioner, men skillnaderna har ökat något sedan år 2000.

Den självskattade hälsan är högst i Halland. Där är även medellivslängden högst

Andelen invånare som skattar sin hälsa som bra eller mycket bra har också ökat i alla regioner, och skillnaderna i självskattad hälsa har generellt minskat mellan Sveriges regioner. Den självskattade hälsan är högst i Halland, där även medellivslängden är högst. I Västernorrland, Gotland och Norrbotten är den självskattade hälsan lägst. Till skillnad

från medellivslängden, som är högre bland kvinnorna, är den självskattade hälsan lägre bland kvinnor jämfört med män. I Norrbotten och Sörmland var det dock inte någon skillnad mellan könen i självskattad hälsa under perioden 2015–2018. Andra positiva trender är att incidens av hjärtinfarkter minskat i alla regioner.

Samtidigt som allt fler har bättre uppmätt hälsa, samt bra eller mycket bra självskattad hälsa, så upplever allt fler nedsatt psykiskt välbefinnande. Andelen med nedsatt psykiskt välbefinnande har ökat i de flesta regioner under perioden 2007–2018, förutom i Kalmar, Gotland, Blekinge, Västmanland och Gävleborg. Andelen med nedsatt psykiskt välbefinnande är högst i Stockholm och Örebro (17 procent), följt av Sörmland (16 procent). Lägst är andelen i Blekinge på 10 procent. En allt större andel är också långtids-sjukskrivna med psykiska sjukdomar och syndrom, samt beteendestörningar.

Levnadsvanorna har både förbättrats och försämrats i Sveriges regioner. På kort och lång sikt påverkar det både hälsa och välbefinnande, och på längre sikt påverkar det risken för sjukdomar och vår livslängd. Det finns både positiva och negativa trender för levnadsvanorna. Andelen invånare med riskabla alkoholvanor har minskat i nästa alla regioner, utom i Gotland där andelen har ökat. Under perioden 2015–2018 var andelen med riskabla alkoholvanor högst i Stockholm följt av Gotland. Andelen som röker dagligen har också minskat i alla regioner. Det finns dock några oroande trender: andelen invånare med fetma har ökat i alla regioner, liksom förekomsten av diabetes typ 2. Andelen som äter frukt och grönt mer än tre gånger om dagen har minskat i nästan alla regioner, utom i Stockholm, Jönköping, Skåne och Gävleborg.

Risken för, och förekomsten av, skador och olyckor påverkar vår hälsa. Antalet fallskador bland äldre har minskat i de flesta regioner, liksom antalet skadade som vårdats inom slutenvården. Att fallskadorna minskat bland äldre kan vara en konsekvens av bättre hälsa, men det kan också bero på bättre säkerhet i ute- och i hemmiljöer. Fallskadorna har dock ökat i Stockholm sedan år 2010, där det även var flest fallskador bland äldre under perioden 2016–2018. Fallskador bland äldre har också ökat i Värmland och Västmanland. I Gävleborg har fallskadorna minskat mest och även förekomsten av fallskador var lägst i Gävleborg under perioden 2016–2018.

I ett långt tidsperspektiv har arbetsolyckorna minskat i Sverige, men under de senare tio åren har det skett en ökning i de flesta regioner. Det tyder på ökade risker på Sveriges arbetsplatser, vilket i förlängningen leder till sämre hälsa och välbefinnande för dem som utsätts. Sörmland hade flest arbetsolyckor per sysselsatt, och i regionen har även arbetsolyckorna ökat under perioden 2010–2018. Lägst var andelen arbetsolyckor i Gotland, där även arbetsolyckorna minskat som mest per sysselsatt.

3.2 DELTAGANDET I SAMHÄLLET HAR ÖKAT, MEN DET FINNS OROANDE TRENDER

Social hållbarhet handlar också om att människor inte ska utsättas för strukturella hinder som stör möjligheten till inflytande och meningsskapande. Det handlar om möjligheten att delta i och påverka samhällsutvecklingen.

I alla regioner har andelen med lågt socialt deltagande minskat. Andelen med lågt socialt deltagande var högst i Jämtland och Norrbotten (21 procent) och som lägst i Stockholm och Uppsala (14 procent) under perioden 2015–2018. Det avser både socialt deltagande i samhället i form av föreningar och olika offentliga sammankomster, och även mer privata sammanhang.

I Sverige som helhet har andelen med avsaknad av emotionellt stöd varit oförändrad under de senaste tio åren på runt 12 procent. I regionerna har utvecklingen gått i olika riktningar, men skillnaderna är små. Högst andel med avsaknad av emotionellt stöd har Kronoberg (14 procent), följt av Västernorrland och Västmanland (13 procent). I dessa regioner har även andelen ökat något. I Blekinge har andelen minskat och under perioden 2015–2018 hade 8 procent avsaknad av emotionellt stöd.

Valdeltagandet har ökat i alla regioner under de senaste 20 åren. I storstadsregionerna Stockholm, Skåne och Västra Götaland är det dock stor skillnad mellan valdistrikt med lägst valdeltagande, jämfört med det genomsnittliga valdeltagandet.

Otryggheten har ökat i de flesta regioner, men i flera av norrlandsregionerna har otryggheten minskat under de senaste tio åren

Den upplevda tryggheten påverkar människor på flera sätt. En ökad otrygghet kan medföra begränsningar i livet, till exempel att man inte kan röra sig fritt och delta i samhället. Detta påverkar även välbefinnandet. Orsaken till otrygghet kan bero på ökad brottslighet, men kan även spegla en oro över samhällsutvecklingen. I

Sverige har otryggheten ökat, vilket är fallet även för de flesta regioner. Under perioden 2015–2018 var otryggheten som störst i Västmanland och Skåne där nästan var tredje person avstår från att gå ut ensam av rädsla för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad. I flera av norrlandsregionerna har otryggheten minskat under de senaste tio åren, och lägst var andelen som avstår från att gå ut ensamma

i Jämtland, Norrbotten och Västerbotten med andelar på 14–18 procent. Antalet anmälda våldsbrott per invånare har däremot ökat i alla regioner sedan år 2000, utom i Stockholm där antalet anmälda våldsbrott minskat – dock från höga nivåer.

En oroande utveckling är att andelen förtroendevalda som utsatts för trakasserier, hot eller våld ökat i alla regioner. För de förtroendevalda medför det en ökad otrygghet och i värsta fall begränsningar i deras möjlighet att utföra sina uppdrag. På sikt kan utvecklingen minska benägenheten att engagera sig. Sammantaget är utvecklingen ett hot mot demokratin.

3.3 ALLT FLER ÄR HÖGUTBILDADE, MEN FLER ÄR INTE BEHÖRIGA TILL GYMNASIET

Att inte hindras från utbildning och kompetensutveckling är en viktig princip för hållbarhet. Utbildningsnivån har ökat i alla regioner. Andelen invånare 25–64 år med minst gymnasial utbildningsnivå var som högst i Västerbotten, Norrbotten och Jämtland. Andelen med eftergymnasial utbildningsnivå är högst i regionerna Stockholm och Uppsala. En oroande utveckling i nästan alla regioner är att andelen elever i årskurs 9 som är behöriga till yrkesprogram har minskat, förutom i Stockholm, under perioden 2000-2020.³⁴ I Kronoberg har utvecklingen varit som mest negativ, med en minskning från 91 procent år 2000, till 78 procent år 2020. I riket har det minskat från 89 till 86 procent. Skillnaderna i elevers behörighet till gymnasiet har ökat kraftigt mellan Sveriges kommuner.

Befolkningens utbildningsnivå förklarar många av skillnaderna mellan regionerna. Tittar man enbart på befolkningen med eftergymnasial utbildningsnivå är skillnaderna i medellivslängd förhållandevis små mellan regionerna. Samma gäller även befolkningens inkomster, då skillnaderna mellan regionerna för gruppen med gymnasial utbildningsnivå är förhållandevis liten.³⁵

3.4 KLIMAT OCH MILJÖ EN UTMANING FÖR ALLA

Den miljömässiga hållbarheten handlar om att naturen inte systematiskt ska utsättas för ökade koncentrationer av ämnen som extraherats från jordskorpan eller som producerats av samhället, inte heller för fysisk degradering.

En positiv utveckling i riket och alla regioner är att utsläppen av små partiklar (PM2.5) minskat under lång tid. Det kan fortfarande finnas utmaningar lokalt längs vissa gator och vägar med mycket trafik, men på det stora hela har utsläppen minskat. Det samma gäller även utsläpp av kväveoxider (NOx). Detta är positivt både för människors hälsa och påverkan på miljön.

Det finns fortfarande utmaningar när det kommer till resursanvändning. I Sverige blir vi bättre på att ta hand om vårt avfall med ökad återvinning, men fortfarande bidrar konsumtion och produktion till miljöpåverkande utsläpp som påverkar växt och djurliv, och det minskar de ändliga resurserna. Utsläpp av växthusgaser har minskat i nästan alla regioner sedan år 1990. Minskningstakten går dock för långsamt i Sverige som helhet för att kunna nå det nationella målet som innebär att utsläppen inom Sveriges

³⁴ Avser ovägt medel av kommunerna i regionen.

³⁵ Här har vi tittat på sammanräknade förvärvsinkomster (median) uppdelat på olika åldrar.

gränser ska vara minst 85 procent lägre år 2045 än 1990. Omställningen måste gå snabbare i alla regioner.

Förutsättningarna för att minska växthusgasutsläppen varierar på kort och lång sikt i regionerna. Vissa regioner har exempelvis stor produktion från industri och jordbruk, som till stor del exporteras regionalt och även globalt. Samtidigt har Sverige en konsumtion som innebär att de konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp är högre än de utsläpp som sker inom landets gränser. Att minska klimatpåverkan handlar därför både om stor omställning av produktionen och förändrade konsumtionsmönster.

För att exemplifiera skillnaderna i förutsättningar har en studie räknat ut att minskningen av växthusgasutsläpp för perioden 1990–2045 borde vara 95 procent i Stockholmsregionen och 70 procent i Gotland.³⁶ Inom transportsektorn finns särskilda målsättningar om en minskning med 70 procent under perioden 2010–2030 (exklusive flygtrafik). Minskningstakten behöver intensifieras kraftigt inom transportsektorn för att nå det målet. Detta kräver åtgärder på flera områden, exempelvis energieffektiviseringar, ökad eldrift och mer hållbart resande i form av kollektivtrafik, gång och cykel. Det kräver i sin tur att stads- och regional planering skapar förutsättningar för omställning till mer hållbart resande.

3.5 SAMMANFATTANDE ANALYS

Det finns flera goda exempel som påvisar att regionerna är på väg mot en hållbar utveckling. Överlag får människorna det bättre i Sveriges regioner. Levnadsstandarden har förbättrats, liksom faktisk och upplevd hälsa. Mycket av de utsläpp som påverkar människors hälsa, växter och djurliv har minskat.

Det finns flera utmaningar – en del gemensamma för alla regioner, andra berör bara vissa regioner. Vår påverkan på klimatet är för hög och omställningen måste accelereras i alla regioner. Förutsättningarna för att minska växthusgasutsläppen ser olika ut i regionerna, men minskningstakten måste helt enkelt intensifieras i hela Sverige.

Samtidigt som människor får det bättre, så gäller det inte alla. Inkomstskillnaderna har ökat inom regionerna; även mellan regionerna har skillnaderna i levnadsstandard ökat. Fastän den fysiska hälsan har förbättrats, finns en problematik med ökad psykisk ohälsa, ökad fetma och i många fall även försämrade levnadsvanor. Tryggheten har försämrats i de flesta regioner och i nästan alla regioner har våldsbrotten ökat de senaste 20 åren. De förtroendevalda är allt mer utsatta i regionerna, vilket i förlängningen hotar demokratin.

Vissa förhållanden skiljer sig åt mellan regionerna. Trångboddheten har ökat i Sverige som helhet, men utmaningarna är mest påtagliga i storstadsregionerna. Trångboddheten påverkar välbefinnandet, framför allt för barn och unga. Tillgängligheten till tjänster varierar kraftigt i landet. I storstäderna finns det god tillgång, i glesbygder är tillgången sämre. En del norrlandsregioner utmärker sig genom sämre faktisk och upplevd hälsa, vilket delvis kan förklaras av demografi och befolkningens utbildningsnivå. Storstadsregionerna har de största utmaningarna när det gäller segregation, till exempel i inkomstskillnader mellan och inom kommunerna i regionerna.

---

³⁶ Länsstyrelserna (2018), Regionalisering av klimat- och energimål. Rapport nr 16/2018 Länsstyrelsen Norrbotten. Författare Sweco på uppdrag av länsstyrelserna i Sverige/ Länsstyrelsernas energi- och klimatsamordning (LEKS).

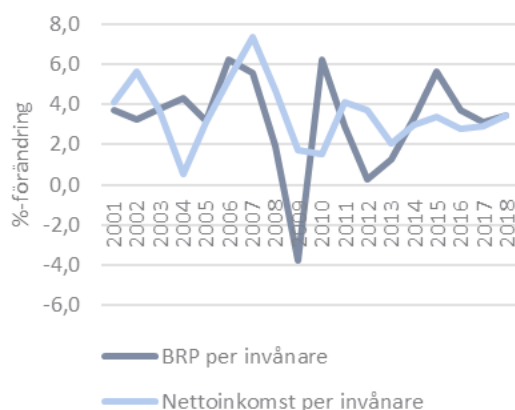
4. VEM FÅR TA DEL AV DEN EKONOMISKA TILLVÄXTEN?

Principen att ingen ska lämnas utanför är central i Agenda 2030 och de globala målen. Den innebär att alla, överallt, ska kunna ta del av utvecklingens framsteg på nationell och regional nivå. I Sverige har den ekonomiska tillväxten varit stabil och befolkningens inkomster har ökat i ungefär samma takt som Sveriges BNP. Inkomstskillnaderna har däremot ökat. Det beror dels på demografiska förändringar, dels på att kapitalinkomsterna ökat för hushåll med höga inkomster. Inkomstskillnaderna har ökat både inom och mellan Sveriges regioner och kommuner.

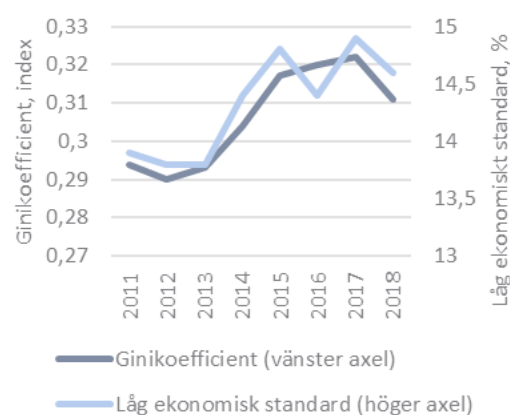
Den ekonomiska tillväxten har varit stabilt positiv i Sverige under perioden 2000–2018, förutom under finanskrisen år 2009. BNP per capita har ökat med i genomsnitt 3,2 procent årligen sedan år 2000. Nettoinkomsten³⁷ för invånarna, 20 år eller äldre, har under samma period haft en ökningstakt på 3,5 procent årligen. Invånarnas inkomster ökar därmed i ungefär samma takt som den ekonomiska tillväxten.

Under 2010-talet har dock inte inkomstökningarna varit proportionellt fördelade i befolkningen, exempelvis har andelen invånare med låg inkomst ökat (se figur nedan).³⁸ De ökade inkomstskillnaderna innebär inte att fler är fattiga i dag jämfört med 10–20 år tillbaka i tiden. Exempelvis har andelen barn i ekonomiskt utsatta hushåll minskat, likaså andelen invånare 16–84 år som haft ekonomisk kris. Trots att inkomstspridningen ökat, har andelen *faktiskt* fattiga alltså sjunkit.

Figur 1 BRP per invånare och nettoinkomst per invånare 20+ år, årlig procentuell förändring

Figur 2 Ginikoefficient och andel med låg ekonomisk standard. Källa SCB³⁹

³⁷ Nettoinkomst är summan av en persons alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar (exempelvis återbetalt studielån).

³⁸ Ginikoefficienten kan anta ett värde mellan 0 och 1, där ett högt värde på koefficienten visar på större ojämlikhet än ett lågt värde. Andel med låg inkomst, låg ekonomisk standard, avser invånare med en inkomst 60 procent under medianen i riket.

³⁹ Båda måtten avser disponibel inkomst per konsumtionsenhet. Andel med låg ekonomisk standard avser andelen personer som lever i hushåll vars ekonomiska standard (disponibel inkomst per k.e.) är mindre än 60 procent av

4.1 KAPITALINKOMSTERNA ÖKAR FÖR HUSHÅLL MED HÖGA INKOMSTER

Den ökade inkomstspridningen visar att alla inte får ta del av den ekonomiska tillväxten i samma utsträckning. En ökad inkomstspridning, med betoning på framför allt ökad andel som har en låg inkomst relativt sett, kan även påverka den ekonomiska tillväxten negativt.⁴⁰

En förklaring till de ökade skillnaderna i ekonomiska förutsättningar är att kapitalinkomsterna utgör en allt större andel av de disponibla inkomsterna. Sedan 1980-talet har kapitalinkomsternas andel av hushållens disponibla inkomster ökat i betydelse.⁴¹ Kapitalinkomsternas andel av de disponibla inkomsterna minskade under finanskrisen, men har därefter ökat igen.

Kapitalinkomsterna är samtidigt mer ojämnt fördelade i befolkningen än förvärvsinkomsterna. Skillnaderna i förvärvsinkomster har exempelvis minskat de senaste åren. År 2016 koncentrerades däremot 87 procent av kapitalinkomsterna till de 10 procent av hushållen som hade högst disponibel inkomst, samtidigt som endast 2 procent gick till de 50 procent av hushållen som hade lägst disponibel inkomst.

Kapitalinkomsternas förändring har sammantaget medfört att inkomtskillnaderna i befolkningen ökat

Sedan år 2000 har det skett en ökad spridning av kapitalinkomsterna, där en allt större andel av kapitalinkomsterna tillfaller de 10 procent med högst disponibla inkomster och en allt lägre andel till de 50 procent med lägst disponibla inkomster.

Detta mönster syns även när andelen med kapitalvinster studeras, då en allt lägre andel av befolkningen har finansiella kapitalvinster samtidigt som kapitalvinsterna ökat. Det förekommer även en kraftig skevhet i fördelningen av kapitalinkomsterna bland de 10 procent med högst disponibla inkomster.⁴² Till detta tillkommer att inkomsterna beskattas olika – förvärvsinkomster beskattas progressivt medan kapitalinkomsterna beskattas proportionellt.

Män och kvinnors nettoinkomster, vilket inkluderar kapitalinkomster, har ökat i ungefär samma utsträckning under perioden 2000–2018. År 2000 var skillnaderna mellan könen 20 procent och år 2018 hade det minskat till 19 procent. Skillnaden i förvärvsinkomster mellan könen har minskat mer än för kapitalinkomsterna, minskningstakten har varit mer stabil över tid, medan kapitalinkomsterna varierar mer mellan åren. Kapitalinkomster från försäljning av fastigheter och bostadsrätter bidrar till en mer jämn fördelning av inkomster mellan könen – kvinnor hade 4 procent lägre inkomst än män för denna inkomsttyp år 2018. För de finansiella kapitalinkomsterna var könsskillnaden betydligt större; kvinnor hade i genomsnitt 60 procent lägre finansiella kapitalvinster än män år 2018.

---

medianvärdet för riket. Andelen med låg ekonomisk standard avviker något från den indikator som finns i BRP+, invånare 18-64 år med låg inkomst, med något annan inkomstdefinition och vilka åldrar som ingår. En annan definition har valts här för att kunna få en längre tidsserie för analysen.

⁴⁰ Cingano, F. (2014), "Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth", OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 163, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5jxjncwvxv6j-en>

⁴¹ Björklund, A., Jäntti, M., Robling, P., Roine, J. och Waldenström, D. (2019). Kapitalinkomster och inkomstfördelning. Bilaga 3 till Långtidsutredningen 2019. SOU 2019:62. Sida 103.

⁴² SCB (2018), Stor del av kapitalinkomsterna går till hushållen med högst inkomster. <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/stor-del-av-kapitalinkomsterna-gar-till-hushallen-med-hogst-inkomster/>. Hämtat 2020-11-17.

Kapitalinkomsternas förändring har sammantaget medfört att inkomstskillnaderna i befolkningen ökat. I detta sammanhang kan även nämnas beskattning av tillgångar. Det saknas statistik över hur tillgångarna fördelas bland hushållen i Sverige, liksom för hushållens skuldsättning. Den skevhet som finns i kapitalinkomsterna tyder på att tillgångarna är allt annat än jämnt fördelade. Förmögenhetsskatten avskaffades i Sverige år 2007, och arvsskatten avskaffades år 2005. Fastighetsskatten/-avgiften har också genomgått en rad förändringar, exempelvis ersattes den tidigare fastighetsskatten med en kommunal fastighetsavgift år 2008. Intäkterna från den kommunala fastighetsavgiften har ökat sedan 2008, men inte i samma takt som taxeringsvärdena.⁴³ Denna utveckling bidrar också till ökade skillnader i ekonomiskt välstånd mellan hushållen, när hänsyn tas till att kapitalinkomsterna ökat mer än förvärvsinkomsterna.

4.2 SKILLNADERNA ÖKAR MELLAN REGIONER OCH KOMMUNER

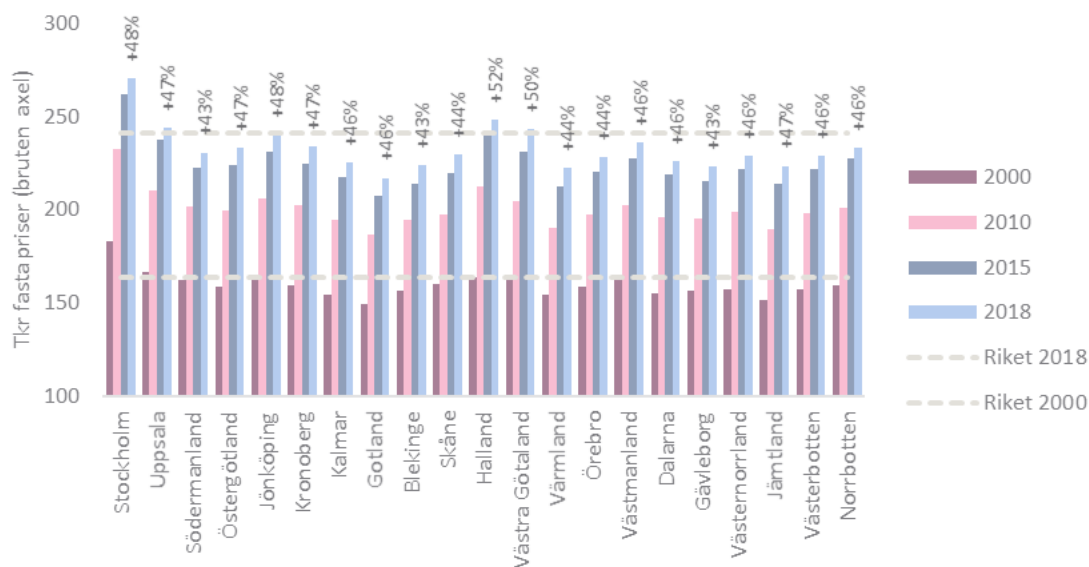
I regionerna finns inte samma tydliga mönster som för Sverige som helhet, att BRP ökar i ungefär samma takt som befolkningens inkomster. Skillnaderna i ekonomisk tillväxt, mätt som BRP per capita, är större mellan regionerna än inkomstutvecklingen. Det finns alltså inget tydligt samband mellan hur BRP per capita ökat och hur befolkningens inkomster ökat. Inkomstutvecklingen har i huvudsak medfört att skillnaderna mellan regionerna ökat under de senaste 20 åren, vilket framgår av Figur 3 nedan.

Inkomsterna har utvecklats som mest i regioner där inkomsterna redan var höga år 2000. Den procentuella förändringen under perioden 2000–2018 har i regionerna varit 43–52 procent, och de flesta regioner har haft en utveckling som motsvarar runt 46–47 procent (i Sverige som helhet var ökningen 47 procent). Det är i huvudsak inga stora förändringar i hur inkomstutvecklingen sett ut i olika regioner, men sammantaget har utvecklingen medfört att skillnaderna ökat mellan regionerna. I Sverige som helhet har skillnaderna mellan könen minskat men väldigt lite, år 2000 hade kvinnorna 20 procent lägre nettoinkomst än männen och år 2018 var skillnaden 19 procent. I de flesta regioner har skillnaderna mellan könen minskat något, men i vissa fall har skillnaderna ökat som i Norrbotten, Västerbotten och Gotland. Könsskillnaderna är oftast lika stora i regionerna, runt 19–22 procent lägre inkomst för kvinnor än män, och i regionerna Gotland, Jämtland och Stockholm är skillnaderna som minst – där har kvinnorna en inkomst som är 14–16 procent lägre.

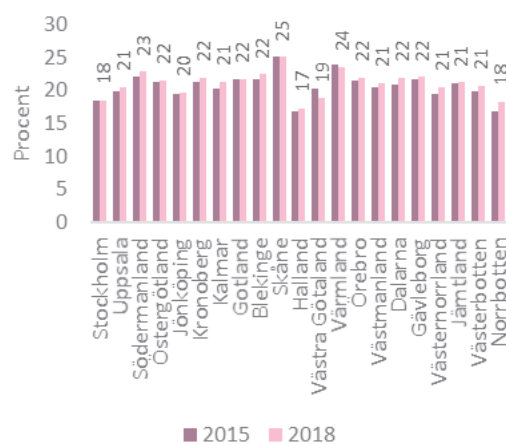
⁴³ Detta baseras på statistik från Skatteverket avseende kapitalbeskattningens utveckling under perioden 1999–2018 samt statistik från SCB avseende taxeringsvärden för småhus för samma period.

Figur 3 Nettoinkomst (median) för personer 20 år eller äldre, inflationsjusterat med basår 2018, per region (bruten axel). Etiketterna avser den procentuella utvecklingen 2000-2018.

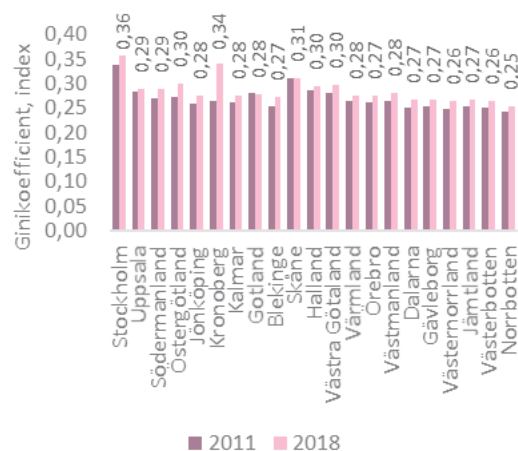

Slutsatsen är att invånarna i regionerna inte får ta del av den ekonomiska utvecklingen i samma utsträckning. Det har medfört att skillnaderna i ekonomiskt välstånd ökat mellan Sveriges regioner. Inkomstskillnaderna har även ökat inom regionerna, vilket visas i Figur 5 nedan. Inkomstskillnaderna har ökat i alla regioner, förutom i Gotland, under perioden 2011–2018. I Figur 4 framgår även att andelen med låg inkomst, i relation till medianen i riket, ökat i nästa alla regioner. I Västra Götaland har det däremot varit en minskning av andelen relativt fattiga. Eftersom andelen med låg inkomst (relativt fattiga) avser inkomster 60 procent under medianen i riket så speglar denna utveckling inte alltid minskade skillnader inom regionen. I exemplet Västra Götaland kan detta snarare tolkas som att inkomsterna ökat mycket överlag i regionen jämfört med utvecklingen i riket som helhet, vilken syns i Figur 3 ovan, men alla i regionen har inte tagit del av denna ökning i samma utsträckning – vilket framgår av att ginikoefficienten ökat.

Figur 4 Invånare 18-64 år med låg inkomst per region

Figur 5 Ginikoefficient för disponibel inkomst per k.e.

Eftersom inkomsten är en viktig förutsättning för god levnadsstandard, vilket i sin tur påverkar hälsa och livskvalitet, medför de ökade inkomstskillnaderna en risk för att även skillnaderna i livskvalitet, mellan och inom Sveriges regioner, ökar.

De ökade inkomstskillnaderna kan medföra att skillnaderna i livskvalitet, mellan och inom Sveriges regioner, ökar

Att skillnaderna ökar geografiskt i landet syns också när kommunerna studeras. Att studera skillnader i ginikoefficient mellan kommuner är oftast mindre intressant eftersom en kommun ofta kan vara en del av en större funktionell region. De ökade skillnaderna i en region kan alltså bero på

att inkomsterna ökat mer i vissa områden eller kommuner och mindre i andra – vilket medför ökade klyftor inom regionen. Inkomstskillnaderna har ökat i 253 av Sveriges 290 kommuner, vilket motsvarar 87 procent av kommunerna. Ginikoefficienten varierar mellan 0,22–0,56 bland Sveriges kommuner. Det finns inga tydliga samband på att inkomstskillnaderna inom kommunerna skulle ökat eller minskat mer eller mindre i vissa typer av kommuner jämfört med andra. Skillnaderna mellan kommunerna mätt i nettoinkomst har ökat, men inte i samma omfattning som när inkomstskillnaderna mellan regionerna studeras. När nettoinkomsterna i kommunerna studeras för perioden 2000–2018 framkommer det att skillnaderna mellan kommunerna var som störst runt år 2014–2015 och som lägst under åren 2002–2006. Under de senaste åren har skillnaderna minskat något, men skillnaderna var fortfarande större än år 2000.

Även när det gäller andelen invånare med låg inkomst, så kallat relativt fattiga, har skillnaderna mellan kommunerna ökat under perioden 2009–2018. Andelen invånare med låg inkomst har ökat i 241 av 290 kommuner under perioden. I de 10 kommuner med högst andel invånare med låg inkomst, vilket avser en inkomst 60 procent under medianen i riket, låg denna andel på över 30 procent. Motsvarande andel för de tio kommuner med lägst andel relativt fattiga var under 13 procent.

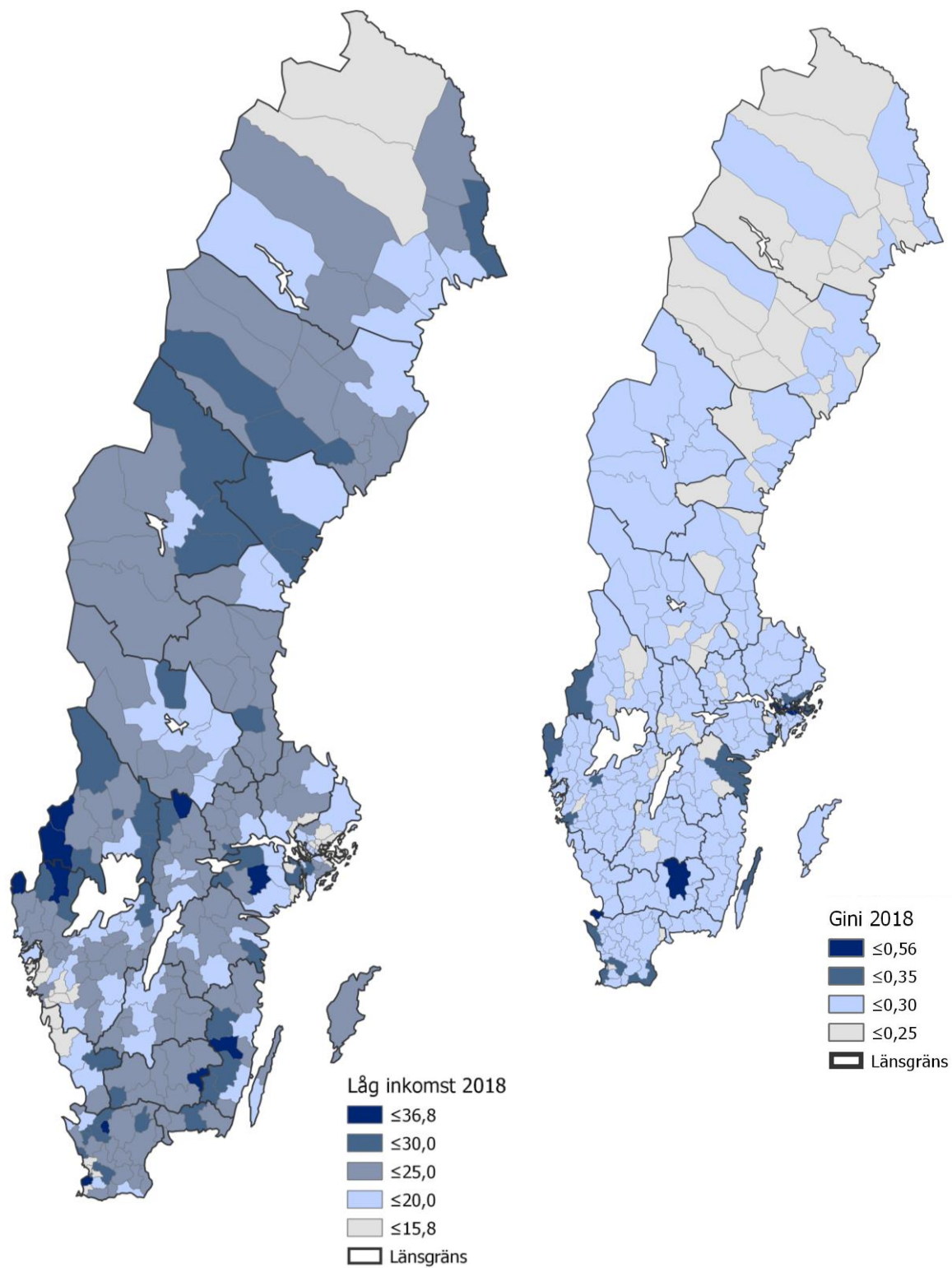
På kartorna på nästa sida framgår att andelen med låg inkomst inom regionerna kan variera mycket mellan kommuner. Det är inte samma spridning för ginikoefficienten, vilket visar på inkomstskillnaderna inom en kommun. Det finns framför allt vissa kommuner som utmärker sig med hög inkomstspridning, men de flesta kommuner har förhållandevis låg inkomstspridning. I norrlandskommunerna är oftast inkomstspridningen som lägst medan inkomstspridningen är större i kommunerna i regionerna Stockholm, Skåne och Västra Götaland.

Figur 6 Kartor över Sveriges kommuner

Karta till vänster: Andel invånare 18-64 år med låg inkomst

Karta till höger: Ginikoefficient för disponibel inkomst per konsumtionsenhet

4.3 DE ÖKADE KLYFTORNA BEROR DELVIS PÅ DEMOGRAFISKA FÖRÄNDRINGAR

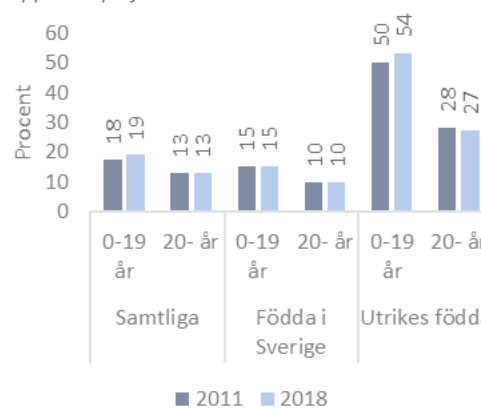
Äldre har lägre inkomster än personer i förvärsarbetande åldrar (se avsnitt 2.1), och äldres nettoinkomster har inte ökat lika mycket som för personer i förvärsarbetande åldrar. Framför allt utrikesfödda äldre, i synnerhet kvinnor, har låga inkomster samtidigt som deras inkomster inte heller har ökat i samma takt som för övriga befolkningen. Samtidigt förväntas det bli fler utlandsfödda äldre i befolkningen, en grupp som på grund av lägre inkomster och kortare vistelsetider i landet kommer ha lägre pension än svenskfödda. De ekonomiska skillnaderna mellan äldre och yngre förväntas öka i framtiden, likaså skillnaderna inom gruppen äldre.

När andelen invånare med låg ekonomisk standard⁴⁴ studeras uppdelat på födelseland och vistelsetid ges ytterligare förklaringar till de ökade inkomstskillnaderna, se Figur 7 och 8 nedan. Här syns det exempelvis att andelen med låg ekonomisk standard inte ökat bland svenskfödda, varken bland barn och unga eller vuxna. Ju kortare tid en person varit i Sverige desto vanligare är det att man bor i hushåll med låg ekonomisk standard. Det positiva är att denna andel minskat för de flesta utrikesfödda, dock ej för den grupp som varit i landet i minst 20 år. Det är framför allt barn och unga som lever i hushåll med låg ekonomisk standard – 54 procent av de utlandsfödda som var 0–19 år levde i ett sådant hushåll medan motsvarande andel bland svenskfödda var 15 procent. Det är framför allt bland utlandsfödda barn och unga som andelen med låg ekonomisk standard ökat som mest. Att det är en något högre andel med låg ekonomisk standard på totalnivå beror i huvudsak på en annan sammansättning i befolkningen med ökad andel utlandsfödda. År 2011 var andelen utlandsfödda 15 procent i Sverige och år 2018 hade det ökat till 19 procent. Bland barn och unga har den procentuella ökningen varit som störst, från 7 procent till närmare 12 procent.

Figur 7 Andel med låg ekonomisk standard uppdelat på födelseland och vistelsetid

Figur 8 Andel med låg ekonomisk standard uppdelat på födelseland och ålder. Källa SCB⁴⁵

⁴⁴ Här avses en något annan definition än för låg inkomst ovan. Se fotnot nedan.

⁴⁵ Andel med låg ekonomisk standard avser andelen personer som lever i hushåll vars ekonomiska standard (disponibel inkomst per k.e.) är mindre än 60 procent av medianvärdet för riket. Andelen med låg ekonomisk standard avviker något från den indikator som finns i BRP+, invånare 18-64 år med låg inkomst, med något annan inkomstdefinition (ekonomiskt bistånd ingår exempelvis inte i måttet som används i BRP+) och vilka åldrar som ingår. En annan definition har valts här för att kunna få längre tidsserie och kunna dela upp på olika bakgrundsvariabler.

Den demografiska sammansättningen är således viktig att beakta för att förstå varför skillnaderna ökar. För trots att utlandsfödda i huvudsak fått det bättre under 2010-talet, utom barn och unga, så kan den ökande andelen utlandsfödda i befolkningen delvis förklara varför inkomstskillnaderna ökat. Förklaringar finns även att hitta i vår åldrande befolkning. Äldre har lägre inkomster, och sämre inkomstutveckling jämfört med övriga befolkningen. De ökade kapitalinkomsterna bidrar också till de ökade inkomstskillnaderna. De ökade inkomstklyftorna i samhället ökar risken för konflikter och kan vara ett hinder för människors möjlighet att delta i och påverka samhällsutvecklingen.

4.4 SAMMANFATTANDE ANALYS

I Sverige har den ekonomiska tillväxten varit stabil och befolkningens inkomster har ökat i ungefär samma takt som Sveriges BNP. Invånarna i Sverige får därmed ta del av den ekonomiska tillväxten. Inkomsterna är dock inte jämnt fördelade i befolkningen. Det finns ökande skillnader mellan olika grupper i samhället samt mellan kommuner och regioner. En av anledningarna till den ökande inkomstspredningen är att kapitalinkomsterna ökar samtidigt som kapitalinkomsterna i huvudsak, och i allt högre grad, tillfaller hushåll med höga inkomster. En annan förklaring är de demografiska förändringarna. Andelen utlandsfödda med korta vistelsetider i landet har ökat och deras inkomster är i genomsnitt lägre jämfört med övriga befolkningen. Samtidigt ökar andelen äldre, framför allt äldre med utländsk bakgrund, vilket är en grupp med generellt sett lägre inkomster och utlandsfödda äldre har i synnerhet låga pensioner.

För att kunna motverka de ökande klyftorna i samhället, och dess effekter, krävs flera åtgärder, till exempel fördelning av välfärdens resurser till de mest behövande, förbättrad integration och översyn av hur inkomster och tillgångar beskattas

Att skillnaderna i inkomster ökar får konsekvenser på människors förutsättningar för god hälsa, bra levnadsförhållanden och i slutändan även livskvaliteten. Ökade klyftor, framför allt ökad andel relativt fattiga, kan även få negativa konsekvenser på den ekonomiska tillväxten, till exempel genom försämrade möjligheter för individer, med lågutbildade och fattiga föräldrar, att utveckla sina förmågor.⁴⁶

Att motverka denna utveckling är avgörande för att stärka människors livschanser oavsett ålder, bakgrund och hemvist. En del åtgärder handlar om fördelning av resurser, exempelvis inom skola, tillgång till rekreation och annan välfärd, till de grupper som behöver det allra mest för att minska inkomstklyftornas påverkan på våra förutsättningar att leva ett gott liv. Förbättrad integration är också viktigt för att minska klyftorna i samhället. Det kan även handla om hur olika typer av inkomster beskattas, inte minst skillnader i beskattning av förvärsinkomster och tillgångar/kapitalinkomster.

---

⁴⁶ Cingano (2014).

BILAGA 1 – HÅLLBARHET I BRP+

Under 2020 har en mer omfattande översyn genomförts av BRP+ inom området *Hållbarhet* (över tid) och dess strukturering i fyra kapitalstockar. I översynen togs beslut om att ersätta kapitalstockarna med hållbarhetsdimensioner. Den senaste översynen, och denna analys, ska ses som ett första steg mot ett reviderat mätsystem. För att fullt ut anpassa ramverket till den nya utformningen i hållbarhetsdimensioner behöver ett fortsatt utvecklingsarbete bedrivas.

Hållbarhet i BRP+ delas in i tre hållbarhetsdimensioner – miljö, social och ekonomi. De tre hållbarhetsdimensionerna är inte lika specifika som de tolv temaområdena inom *Livskvalitet*. Det har därför varit särskilt viktigt att välja ut aspekter inom respektive dimension som har stöd i befintlig forskning och kunskap om hur vi bidrar till eller motverkar hållbar utveckling. Aspekternas utformning ska tydligt spegla vad som faktiskt mäts, eller önskas mätas.

Inom den sociala och miljömässiga dimensionen har aspekterna tagit sin utgångspunkt i de hållbarhetsprinciper som arbetats fram av Broman och Robért m.fl.⁴⁷ Enligt dessa principer ska naturen i ett hållbart samhälle inte systematiskt utsättas för ökade...

1) ... koncentrationer av ämnen extraherat från jordskorpan. Kan exempelvis avse fossilt kol och metaller.

2) ... koncentrationer av ämnen producerat av samhället. Kan exempelvis avse NOx och andra typer av utsläpp.

3) ... fysisk degradering. Det kan handla om tillgång till vatten, jordkvalitet, biologisk mångfald och motståndskraft och andra fysiska manipulationer. Kan exempelvis avse avskogning och överfiske.

Vidare ska människor inte utsättas för strukturella hinder mot deras...

4) ... hälsa. Människor ska inte vara exponerade för sociala förhållanden som systematiskt underminerar deras möjligheter att undvika skada och sjukdom – fysiskt, mentalt och emotionellt. Kan exempelvis avse riskfyllda arbetsförhållanden eller otillräcklig återhämtning från arbetet.

5) ... inflytande. Människor ska inte systematiskt hindras från att delta i utformningen av det sociala system som de är en del av. Kan exempelvis avse att hindra yttrandefrihet eller försumma åsikter.

6) ... kompetens. Människor ska inte systematiskt hindras från lärande och att utveckla kompetenser individuellt och tillsammans. Exempelvis hinder för

utbildning eller otillräckliga möjligheter för personlig utveckling.

7)... opartiskhet. Människor ska inte systematiskt utsättas för orättvis behandling. Det kan handla om diskriminering eller orättvis rekrytering och befordring.

8)... meningsskapande. Människor ska inte systematiskt hindras från att skapa individuell mening och att tillsammans skapa en gemensam mening. Kan exempelvis avse hämmande av kulturella uttryck eller hinder för att skapa gemensamma meningsfulla förhållanden.

---

⁴⁷ Broman, G. & Robért K-H. (2015), A framework for strategic sustainable development, Department of Strategic Sustainable Development, Blekinge Institute of Technology, Journal of Cleaner Production 140 (2017) 17e31, s. 23.

Hållbarhetsprinciperna täcker in relevanta aspekter för både *Livskvalitet* och *Hållbarhet* i BRP+. *Livskvalitet* mäter utfallet av viktiga aspekter med betydelse för människors livskvalitet. Dessa utfall kan vara en följd av att naturen systematiskt utsätts för utsläpp, eller överutnyttjande av naturens resurser, vilket påverkar människors livsmiljöer. Det kan även avse hälsoutfall till följd av att människor varit utsatta för sociala förhållanden som underminerar deras möjlighet att undvika skada och sjukdom.

Hållbarhet i BRP+ fokuserar på de skeenden som motverkar och bidrar till hållbar utveckling – vilka i *förlängningen påverkar framtida möjligheter för livskvalitet*. Medan *Livskvalitet* i BRP+ avser utfall på människors livskvalitet, avser *Hållbarhet* i stället de skeenden som kan påverka människors livskvalitet på kort och lång sikt. Det kan exempelvis handla om levnadsvanor och olyckor som påverkar människors hälsa, eller utsatthet för brott som påverkar tryggheten.

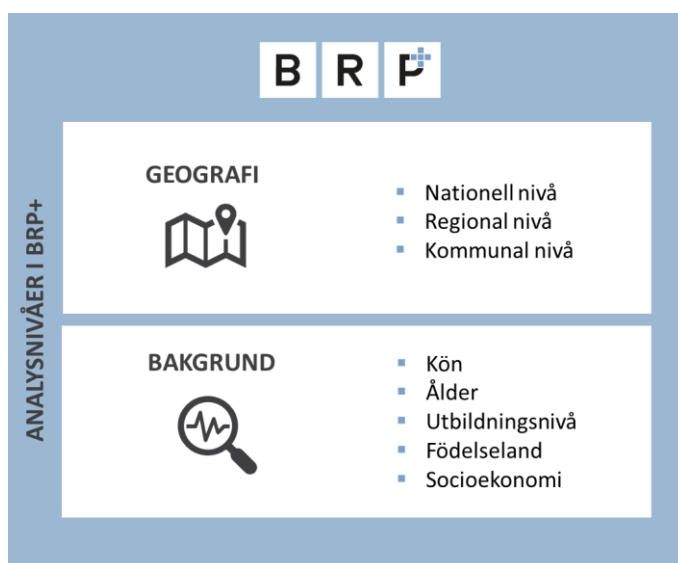
I vilken grad de olika skeendena utgör en systematisk urholkning av naturen eller ett strukturellt hinder mot människors livsvillkor kan vara svårt att besvara genom en kvantitativ analys baserat på olika indikatorer. Ambitionen är att indikatorerna i BRP+ ska kunna ge en signal på om olika skeenden motverkar eller bidrar till hållbar utveckling samt om utvecklingen går i rätt riktning. Därefter kan med fördel en djupare analys göras, för att få större förståelse för mekanismerna bakom skeendena.

VIKTIGA PRINCIPER OCH AGENDA 2030

Det finns viktiga principer som bör beaktas i användandet av BRP+. Dessa principer avser hur ramverket förhåller sig till hållbar utveckling globalt och lokalt, betydelsen av att använda ramverket på ett integrerat sätt, samt hur jämlikhet och jämställdhet bör beaktas. Dessa principer har även bäring på genomförandet av Agenda 2030.

Jämlik långsiktig livskvalitet

BRP+ är utformat för att kunna analysera olika gruppers livskvalitet, genom att bryta ner indikatorerna på kön och andra bakgrundsvariabler. Även flera av aspekterna under *Hållbarhet* är relevanta och möjliga att

analysera uppdelat på olika bakgrundsvariabler. Sammantaget uppmuntrar ramverket till fördjupande analys där hänsyn bör tas till skillnader mellan grupper och geografi.

Lokal och global hållbar utveckling

Hållbarhet omfattar aspekter av både lokal och global betydelse för hållbar utveckling och förutsättningen för livskvalitet på sikt. Exempelvis kan utsläpp ha en lokal påverkan på människors hälsa och direkta närmiljö, samtidigt som de globalt bidrar till klimatförändringar. Ett annat exempel

är hur studiedeltagandet och olyckor både speglar och påverkar förutsättningarna för livskvalitet här och nu. Samtidigt påverkas det framtida humankapitalet och kostnader för välfärd, det vill säga hela samhälls-ekonomin. Något som i sin tur påverkar förutsättningarna för livskvalitet på sikt.

Helheten är viktig

Det är en komplex verklighet som BRP+ försöker beskriva. Sambanden mellan temaområdena inom *Livskvalitet* är komplexa, till exempel hur olika aspekter av materiella och kvalitativa livsförutsättningar påverkar och förstärker varandra, samt hur dessa aspekter i sin tur påverkar det subjektiva välbefinnandet. Det gäller även sambanden mellan *Livskvalitet* och *Hållbarhet*. Det är därmed viktigt att beakta helheten i analyserna. BRP+ är uppbyggt för att underlätta tolkningen och analysen av nuvarande och framtida verklighet genom att inkludera viktiga perspektiv på både livskvalitet och hållbar utveckling. Samtliga teman och aspekter behöver analyseras på ett integrerat sätt för att säkerställa att vår livskvalitet här och nu inte sker på bekostnad av framtida generationers möjlighet till livskvalitet.

Agenda 2030

När BRP+ utvecklades fanns inte Agenda 2030 och de globala målen. Men användningen av BRP+ går i linje med det globala målet 17.19:

”Till 2030 bygga vidare på befintliga initiativ för att utveckla mått på framsteg som görs mot hållbar utveckling som kompletterar BNP samt stödja uppbyggnad av statistisk kapacitet i utvecklingsländerna.”

BRP+ och Agenda 2030 kompletterar varandra. BRP+ kan exempelvis vara ett stöd i arbetet med att följa upp de globala målen på ett integrerat sätt. BRP+ täcker in aspekter av samtliga mål i Agenda 2030 men däremot inte alla perspektiv i genomförandet.

BILAGA 2 – INDIKATORER

Tema	Aspekt	Indikator	Definition och källa
T1. Medborgarengagemang och demokratisk delaktighet			
Demokratisk delaktighet		Valdeltagande i senaste kommunalvalet, andel (%)	Antal avgivna röster i senaste kommunalvalet (giltiga och ogiltiga) dividerat med antal röstberättigade, multiplicerat med 100. Källa: Valmyndigheten och SCB.
		Valdeltagande i senaste regionvalet, andel (%)	Antal avgivna röster i senaste regionvalet (giltiga och ogiltiga) dividerat med antal röstberättigade, multiplicerat med 100. Källa: Valmyndigheten och SCB.
		Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste kommunalval, andel (%)	Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste kommunalval. Beräknas utifrån antal avgivna röster i senaste kommunalvalet (giltiga och ogiltiga) dividerat med antal röstberättigade, multiplicerat med 100. Källa: Valmyndigheten och SCB.
		Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste regionvalet, andel (%)	Valdistrikt med lägst valdeltagande i senaste regionvalet. Beräknas utifrån antal avgivna röster i senaste regionvalet (giltiga och ogiltiga) dividerat med antal röstberättigade, multiplicerat med 100. Källa: Valmyndigheten och SCB.
		Kvinnor på ordförandeposter i kommunen, andel (%)	Andel (%) av kommunens ordförandeposter som innehas av kvinnor. Avser ordföranden i kommunstyrelse och nämnder/utskott/beredningar som sorterar direkt under kommunfullmäktige. Statistiken tas bara fram vart fjärde år men i Kolada publiceras den förutom mätåret T även på år T+1, T+2 och T+3. Källa: SCB.
		Kvinnor på ordförandeposter i regionen, andel (%)	Andel (%) av regionens ordförandeposter som innehas av kvinnor. Avser ordföranden i regionstyrelse och nämnder/utskott/beredningar som sorterar direkt under regionfullmäktige. Statistiken tas bara fram vart fjärde år men i Kolada publiceras den förutom mätåret T även på år T+1, T+2 och T+3. Källa: SCB.
Engagemang i civilsamhället		Idrottsföreningar med LOK-stöd, antal/10 000 inv	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal idrottsföreningar med LOK-stöd (Statligt lokalt aktivitetsstöd) dividerat med det totala antalet invånare, dividerat med 10.000, den 31/12. LOK-stöd ges till föreningar med aktiviteter för pojkar och flickor 7-20 år samt för handikappidrottare som är äldre än 20 år. Källa Riksidrottsförbundet.
		Invånare 16-84 år med lågt socialt deltagande, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Andel (%) invånare 18-80 år med lågt socialt deltagande. Resultaten är hämtade från den nationella enkäten Hälsa på lika villkor (Statens folkhälsoinstitut) och frågan; Har du deltagit i någon av följande aktiviteter (13 listade aktiviteter samt en övrig) under de senaste 12 månaderna? Indikatorn redovisas som andel (%) med låg social delaktighet, det vill säga de som deltagit i högst en aktivitet. Uppgiften avser år T-2 till år T. Källa Folkhälsomyndigheten.
Upplevd delaktighet		Invånare 16-84 år med lågt socialt deltagande, andel (%)	Lågt socialt deltagande (självrapporterat) i procent. Bygger på fråga i Nationella folkhälsoenkäten: Har du deltagit i någon av följande aktiviteter under de senaste 12 månaderna: a) Studiecirkel/kurs på din arbetsplats, b) Studiecirkel/kurs på din fritid, c) Fackföreningsmöte, d) I annat föreningsmöte, e) Teater/bio, f) Konstutställning, h) Religiös sammankomst, i) Sportutställning j) Skrivit insändare i tidning/tidskrift, k) Demonstration av något slag, l) Offentlig tillställning t.ex. nattklubb, danstillställning eller liknande, m) Större släktsammankomst, n) Privat fest hos någon, o) Inget av ovanstående. Indikatorn redovisas som andel (%) med låg social delaktighet, det vill säga de som deltagit i högst en aktivitet. Nationella folkhälsoenkäten är en urvalsundersökning bland befolkningen 16-84 år. Värden presenteras som icke åldersstandardiserade 4-årsmedelvärden förutom resultatet för år 2018 som är ett medelvärde för åren 2015, 2016 och 2018. Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten.

Tema	Aspekt	Indikator	Definition och källa
		Elever i åk 9: På lektionerna är vi elever med och påverkar på vilket sätt vi ska arbeta med olika skoluppgifter, positiva svar, andel (%)	Antal elever som angivit något av alternativen "stämmer helt och hållet" eller "stämmer ganska bra" som svar på påståendet "På lektionerna är vi elever med och påverkar på vilket sätt vi ska arbeta med olika skoluppgifter", dividerat med det totala antalet elever som svarat på enkäten. Uppgifterna kommer från Skolinspektionens "Skolenkäten" som en gång under två läsår (T-1 och T) tillfrågat skolans elever i årskurs 9. För data på kommunnivå avser uppgifterna enbart elever i kommunala skolor i den aktuella kommunen, medan uppgifterna på enhetsnivå och för riket även inkluderar skolor med annan huvudman. Källa: Skolinspektionen.
T2. Trygghet och säkerhet			
	Upplevd trygghet	Elever i åk 9: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel (%)	Antal elever som angivit något av alternativen "stämmer helt och hållet" eller "stämmer ganska bra" som svar på påståendet "Jag känner mig trygg i skolan", dividerat med det totala antalet elever som svarat på enkäten. Uppgifterna kommer från Skolinspektionens "Skolenkäten" som en gång under två läsår (T-1 och T) tillfrågat skolans elever i årskurs 9. För data på kommunnivå avser uppgifterna enbart elever i kommunala skolor i den aktuella kommunen, medan uppgifterna på enhetsnivå och för riket även inkluderar skolor med annan huvudman. Ingår i Kommunens kvalitet i korthet (KKiK). Källa: Skolinspektionen.
		Invånare 16-84 år som avstår från att gå ut ensam, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal som uppgivit att de ofta eller ibland avstår från att gå ut ensam av rädsla för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad dividerat med antal som besvarat frågan. Avser år T-3 till T. Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV).
	Utsatthet för brott	<i>Se indikatorer under aspekten "Kränkning och utsatthet för brott" i den sociala hållbarhetsdimensionen</i>	
	Olycks- och skaderisk	<i>Se indikatorer under aspekten "Skador och olyckor" i den sociala hållbarhetsdimensionen</i>	
	Samhälls- och naturkatastrofer	Saknas indikatorer	
T3. Miljö kvalitet			
	Lokal miljö	Grönområde inom 200 meter från bostad, andel av tätortsbefolkning (%)	Andel (%) av tätortsbefolkning med grönområden inom 200 meter från bostaden. Grönområde definieras som ett område av sammanhängande grönytor som uppgår till minst 0,5 hektar och som är allmänt tillgängligt. Bostadens läge bestäms av adressplatsen för folkbokföringsadressen. Avståndsberäkningen utgår från fågelavståndet och tar inte hänsyn till fysiska barriärer i form av vatten, större vägar och järnvägar. SCB
	Vatten	Sjöar med god ekologisk status, andel (%)	Antal sjöar med god ekologisk status i procent av antal sjöar totalt. En sjö med koppling till flera kommuner eller län ingår i beräkningen för varje kommun eller län den har koppling till. Klassning görs successivt under en flerårscykel, och i Kolada redovisas för varje år i en cykel det resultat som tagits fram under cykeln. Varje kommun och län kommer därför t.ex. att ha samma resultat alla år 2010-2016. Cykel 1 avser 2004-2009, cykel 2 2010-2016 och cykel 3 2017-2021. Källa: VISS, Länsstyrelserna.
		Vattendrag med god ekologisk status, andel (%)	Antal vattendrag med god ekologisk status i procent av antal vattendrag totalt. Ett vattendrag med koppling till flera kommuner eller län ingår i beräkningen för varje kommun eller län det har koppling till. Klassning görs successivt under en flerårscykel, och i Kolada redovisas för varje år i en cykel det resultat som tagits fram under cykeln. Varje kommun och län kommer därför t.ex. att ha samma resultat alla år 2010-2016. Cykel 1 avser 2004-2009, cykel 2 2010-2016 och cykel 3 2017-2021. Källa: VISS, Länsstyrelserna.

Tema	Aspekt	Indikator	Definition och källa
		Grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status, andel (%)	Antal grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status i procent av antal grundvattenförekomster totalt. En grundvattenförekomst med koppling till flera kommuner eller län ingår i beräkningen för varje kommun eller län den har koppling till. Klassning görs successivt under en flerårscykel, och i Kolada redovisas för varje år i en cykel det resultat som tagits fram under cykeln. Varje kommun och län kommer därför t.ex. att ha samma resultat alla år 2010-2016. Cykel 1 avser 2004-2009, cykel 2 2010-2016 och cykel 3 2017-2021. Källa: VISS, Länsstyrelserna.
		<i>Buller</i>	<i>Störs av trafikbuller (data saknas)</i>
		<i>Luft</i>	<i>Saknas indikatorer</i>
		<i>Kemikalier</i>	<i>Saknas indikatorer</i>
		<i>Upplevd miljö kvalitet</i>	<i>Andel som är nöjda med miljöns kvalitet (data saknas)</i>

T4. Tillgänglighet till tjänster

		Tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s, andel (%)	Andel av områdets hushåll som har tillgång till bredband om minst 100 megabit per sekund. PTS (Post- och telestyrelsen) begär in underlag om täckning för accesstekniker av berörda parter, underlaget matchas sedan med Fastighetsregistret. Det insamlade underlaget ihop med ett antal antaganden utgör grunden för kartläggningen. För tillgång till riktigt höga hastigheter, 100 Mbit/s under gynnsamma omständigheter och minst 50 Mbit/s i bråd timme, fördras idag trådbundna accesstekniker i form av fiber- eller kabel-tv-nät. Avser situationen 1 oktober. T.o.m. 2014 avsågs befolkning istället för hushåll. Källa: Post- och telestyrelsen, PTS Bredbandskartläggning.
Närhet till tjänster/service		Befolkning i kollektivtrafiknära läge, andel (%)	Andel befolkning i det geografiska området som har en trafikerad hållplats inom 500 meter från sin folkbokföringsadress. Med trafikerad hållplats avses hållplats, för samtliga trafikslag som trafikeras med minst en avgång per timme, vardagar mellan 06:00 och 20:00. Avståndet till hållplats utgår från fågelavstånd och beaktar inte väg- och gatunät. Källa: SCB
		Invånare med kortare än 2 km till närmaste dagligvarubutik, andel (%)	Antal invånare med kortare än 2 kilometer till närmaste dagligvarubutik, dividerat med totalt antal invånare i kommunen/regionen. Källa: Tillväxtverket/Pipos
		Invånare 0-16 år med kortare än 2 km till närmaste skola, andel (%)	Antal barn 0-16 år med kortare än 2 kilometer till närmaste skola, dividerat med totalt antal barn 0-16 år i kommunen/regionen. Med skola avses skolor med låg, mellan och/eller högsta-dium. Källa: Tillväxtverket/Pipos
Trängsel och köer till tjänster/service		Genomförda läkarbesök inom sju dagar i primärvård, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Andel läkarbesök i primärvård inom sju dagar. Källa: Vården i Siffror
		<i>Upplevd tillgänglighet till tjänster</i>	<i>Andel som upplever att de har god tillgänglighet till tjänster (indikatorer saknas)</i>

T5. Inkomst och förmögenhet

Levnadsstandard		Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel (%)	Antal invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll dividerat med totalt antal invånare 0-19 år, multiplicerat med 100. Med ekonomiskt utsatta avses hushåll med låg inkomst eller ekonomiskt bistånd (tidigare kallat socialbidrag). Med låg inkomst avses lägsta utgiftsnivå baserad på den socialbidragsnorm som fastställdes på 1980-talet (med inflationsuppräknings) och en norm för boendeutgifter. Om inkomsterna understiger dessa normer definieras detta som låg inkomst. Med ekonomiskt bistånd menas att sådant erhållits minst en gång under året. Nyckeltalet beräknas på samma sätt som Rädda barnens Barnfattigdomsindex som dock använder åldersgruppen 0-17 år. Fr.o.m 2011 framtaget med det nya hushållsbegreppet (tidigare familjer) samt ny populationsavgränsning: De som inkluderas är folkbokförda hos en vårdnadshavare och ingår i helårshushåll vilket innebär att de vuxna i hushållet ska ha varit folkbokförda både 1 jan och 31 dec aktuellt år samt att hushållets disponibla inkomst ska vara skild från 0 kr. Inkomster från grannländerna för svenska gränspendlare saknas i stor utsträckning. Källa: SCB.
-----------------	--	--	--

Tema	Aspekt	Indikator	Definition och källa
		Invánare 18-64 år med låg inkomst, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal invånare 18-64 år som har en inkomst understigande 60 procent av medianinkomsten i riket för personer 18-64 år dividerat med antal invånare 18-64 år i kommunen. Inkomst avser totalinkomst, dvs. inkomst från förvärvsarbete, pension, kapital mm, samt transfereringar, exklusive ekonomiskt bistånd. Källa: SCBs register över totalbefolkningen (RTB) samt Inkomst och taxeringsregistret (IoT)
		Nettoinkomst, medianinkomst för boende i Sverige hela året 20+ år, tkr	Avser medianen av nettoinkomsten i åldrarna 20 år eller äldre som bost i Sverige hela året. Nettoinkomst är summan av en persons alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar (exempelvis återbetalt studielån). Källa: SCB.
		Ginikoefficient för disponibel inkomst per k.e., index	För att redovisa ojämnheten i inkomstfördelningen används gini-koefficienten. Koefficienten kan anta ett värde mellan 0 och 1. Ett högt värde på koefficienten visar på större ojämnheter än ett lågt värde. Gini-koefficienten avser disponibel inkomst per konsumtionsenhet. Disponibel inkomst är summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar. Konsumtionsenhet avser ett viktsystem där konsumtionen är relaterad till hushållets sammansättning. Den disponibla inkomsten divideras med den konsumtionsvikt som gäller för hushållet. Källa: SCB.
	Upplevd levnadsstandard	Invánare 16-84 år som haft ekonomisk kris, andel (%)	Haft ekonomisk kris (självrapporterat) i procent. Bygger på fråga i Nationella folkhälsoenkäten: Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du haft svårigheter att klara de löpande utgifterna för mat, hyra, räkningar m.m.? Nationella folkhälsoenkäten är en urvalsundersökning bland befolkningen 16-84 år. Värden presenteras som icke åldersstandardiserade 4-årsmedelvärden förutom resultatet för år 2018 som är ett medelvärde för åren 2015, 2016 och 2018. Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten.
T6. Arbete och löner			
		Förvärvsarbetande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år, vistelsetid 4-6 år, andel (%)	Antal förvärvsarbetande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år i november månad dividerat med antal skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år. Med skyddsbehövande och deras anhöriga avses personer som sökt asyl och fått uppehållstillstånd, deras anhöriga samt kvotflyktingar. Personerna har bott i Sverige 4-6 år. Kvalitetssäkrad data om målgruppen finns från 90-talet och framåt. Källa: STATIV från SCB.
Integration		Lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta (status efter 90 dagar), andel (%)	Antal förvärvsarbetande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år i november månad dividerat med antal skyddsbehövande och deras anhöriga avses personer som sökt asyl och fått uppehållstillstånd, deras anhöriga samt kvotflyktingar. Personerna har bott i Sverige 4-6 år. Kvalitetssäkrad data om målgruppen finns från 90-talet och framåt. Källa: STATIV från SCB.
		Förvärvsintensitet bland utrikes födda 20-64 år, andel (%)	Förvärvsarbetande utrikes födda som andel (%) av totalt antal utrikes födda i åldersgruppen 20-64 år. Källa: SCB
		Ginikoefficient, index	Ginikoefficienten har ett värde mellan noll (0) och ett (1). 0 innebär att alla individer har exakt lika stora tillgångar (dvs total jämlikhet) medan 1 innebär total ojämlikhet. Bygger på sammanräknad förvärvsinkomst. Källa: SCB.
Löneklifftor		Kvinnors andel av lönesumman (arbetskommun), andel (%)	Kvinnors totala lönesumma per kontrolluppgift dividerat med männens totala lönesumma per kontrolluppgift (%). Statistiken avser lönesummor för arbetsställekommun (dagbefolkning) enligt kontrolluppgiftregistret (KU). Till viss del är det olika populationer avseende lönesumman för natt- respektive dagbefolkning, till exempel kan inte kontrolluppgifter för sjömän kopplas till något specifikt arbetsställe. Källa: SCB.

Tema	Aspekt	Indikator	Definition och källa
	Matchning	Anställda 20-64 år som arbetar i yrken som stämmer väl överens med deras utbildning, andel (%)	Andelen anställda som arbetar i yrken som stämmer väl överens med deras utbildning (Matchningsgrad, M2). För att detta ska gälla ska det dels finnas en stark överensstämmelse mellan utbildningens och yrkets ämnesinriktning (t.ex. teknikutbildning – teknikyrke) och dels ska utbildningsnivån vara rätt i förhållande till vad yrket kräver. Anställda som saknar eller har otillräckliga yrkes- eller utbildningsuppgifter ingår inte i matchningsmättet (i varken täljare eller nämnare). Källa: SCB, Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS), Yrkesregistret (YREG) och Registret över befolkningens utbildning (UREG).
	Tillgång till arbete	Långtidsarbetslöshet 25-64 år, andel (%) av bef. Förvärvsarbetande invånare 20-64 år, andel (%)	Antal invånare 25-64 år som i mars varit öppet arbetslösa eller i program med aktivitetsstöd i minst sex månader, dividerat med antal invånare 25-64 år den 31/12 år T-1. Källa: Arbetsförmedlingen. Antal förvärvsarbetande i åldern 20-64 år dividerat med antal invånare i åldern 20-64 år den 31/12. Med förvärvsarbetande avses folkbokförda personer i kommunen med löneinkomst av anställning under november månad, och personer med inkomst av aktiv näringsverksamhet. Källa: SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS).
	Hemarbete	Föräldrapenningdagar som tas ut av män, andel av antal dagar (%)	Andel av föräldrapenning (sett till antal nettodagar) som män (i kommunen/regionen) tar ut. Källa: Försäkringskassan.
	Upplevda arbetsvillkor	Invånare 16-84 år som är oroliga över att förlora sitt arbete, andel (%)	Orolig att förlora arbetet (självrapporterat) i procent. Bygger på fråga i Nationella folkhälsoenkäten: Är du orolig för att förlora ditt arbete inom det närmaste året? Nationella folkhälsoenkäten är en urvalsundersökning bland befolkningen 16-84 år. Värderna presenteras som icke åldersstandardiserade 4-årsmedelvärden förutom resultatet för år 2018 som är ett medelvärde för åren 2015, 2016 och 2018. Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten.
T7. Bostad			
	Trångboddhet	Trångboddhet i flerbostadshus, enligt norm 2, andel (%)	Antal personer boende i flerbostadshus exklusive specialbostäder trångbodda enligt norm 2, dividerat med antal personer boende i flerbostadshus exklusive specialbostäder, multiplicerat med 100 för redovisning i procent. Specialbostäder avser studentbostäder, bostäder för äldre/funktionshindrade och övriga specialbostäder. Norm 2, skapades 1965. Hushållet räknas som trångbott om det bor mer än två personer per rum (kök och vardagsrum oräknade). Personer i ensamhushåll räknas inte som trångbodda. Källa: SCB.
	Boendekostnad	Bostadskostnadens andel av disponibel inkomst (saknas indikatorer)	
	Utbud	Tillgängligt bostadsutbud (saknas indikatorer)	
	Upplevda bostadsvillkor	Andel invånare som är nöjda med sitt boende (saknas indikatorer)	
T8. Balans arbete-fritid			
	Arbetet påverkar livet utanför	Långa arbetstider (saknas indikatorer)	
	Livet utanför påverkar arbetet	Närstående med sjukdom (saknas indikatorer)	
T9. Hälsa			
	Allmänt hälsoläge	Medellivslängd kvinnor, år Medellivslängd män, år	Beräknad återstående medellivslängd i antal år vid födelsen perioden T-4 till år T för kvinnor födda i Sverige. Källa: SCB. Beräknad återstående medellivslängd i antal år vid födelsen perioden T-4 till år T för män födda i Sverige. Källa: SCB.

Tema	Aspekt	Indikator	Definition och källa
		Invånare med fetma, andel (%)	<p>Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Två olika undersökningar med jämförbara resultat är inkluderade i statistiken. Uppsala, Sörmland, Västmanland, Värmland och Örebro (den sk. CDUST-regionen) har Liv & Hälsa (LV) som datakälla, med urval av invånare 18-84 år vilket avser år T. Resten av landet som har källa folkhälsomyndigheten (HLV), och med urval på invånare 16-84 år, avser år T-3 till T. BMI beräknas enligt: vikt (i kg) dividerat med längd (m²) i kvadrat. Extremvärden exkluderas i beräkningen så att en person måste vara mellan 101 och 249 cm samt väga mellan 30 och 200 kg för att ingå. Antal som beräknats ha ett BMI 30 eller högre enligt ovan dividerat med antal som besvarat frågan. För kommuner används tilläggsurval vilka förekommer oregelbundet, därför viktas andelarna efter antal svar per år. Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV) samt Liv & Hälsa (LH)</p>
Sjukdomar		Långtidssjukskrivna med psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar, andel (%)	Antal pågående sjukfall med en längd om minst 60 dagar med diagnoskapitel F00-F99 dividerat med antal pågående sjukfall med en längd om minst 60 dagar. Data avser pågående sjukfall i slutet av december för valt år. Källa: Försäkringskassan.
		Förekomst av diabetes typ 2, andel (%)	Andelen personer, invånare 18+, med diabetes typ 2 i Nationella diabetesregistret. Mätperioden är 2 år. Det redovisade årtalet är det sista av dessa. Motivet till att en tvåårsperiod valts är att inte alla personer med diabetes har ett årligt, registrerat besök. Källa: Nationella diabetesregistret (NDR) via Vården i Siffror.
		Incidens av cancer, åldersstandardiserat, antal/100 000 inv	Antal insjuknade i cancer med samtliga tumörtyper (högst ett fall per individ) per 100 000 invånare, åldersstandardiserade värden, år T-3 till år T. Antalet insjuknade relateras till medelbefolkningen i motsvarande åldrar. Källa: Socialstyrelsen.
		Incidens av hjärtinfarkter, åldersstandardiserat 20+ år, antal/100 000 inv	Antal insjuknade i akut hjärtinfarkt eller annan ischemisk hjärtsjukdom som underliggande dödsorsak i befolkningen i åldrarna 20+ år (högst ett fall per individ) per 100 000 invånare, åldersstandardiserade värden, år T-3 till år T. Med akut hjärtinfarkt avses här diagnoskoderna 410 (enligt Icd9), I21 eller I22 (enligt Icd10). Ischemisk hjärtsjukdom (sjukdomar som orsakas av otillräcklig blodtillförsel till hjärtmuskeln) definieras som diagnoskoderna 410-414 (enligt Icd9) eller I20-I25 (enligt Icd10). Antalet insjuknade relateras till medelbefolkningen i motsvarande åldrar. Källa: Socialstyrelsen.
Upplevd hälsa		Invånare 16-84 år med bra eller mycket bra självskattad hälsa, andel (%)	Bra eller mycket bra allmän hälsa (självskattad) i procent. Bygger på fråga i Nationella folkhälsoenkäten: Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd? Nationella folkhälsoenkäten är en urvalsundersökning bland befolkningen 16-84 år. Värden presenteras som icke åldersstandardiserade 4-årsmedelvärden förutom resultatet för år 2018 som är ett medelvärde för åren 2015, 2016 och 2018. Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten.
		Invånare med bra självskattad tandhälsa, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal som svarat "mycket bra" eller "ganska bra" på frågan "Hur tycker du att din tandhälsa är?" dividerat med antal som besvarat frågan. Resultaten är hämtade från den nationella enkäten Hälsa på lika villkor. Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV)
		Invånare 16-84 år med nedsatt psykiskt välbefinnande, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Ett summaindex beräknas utifrån de 5 frågorna i frågeinstrumentet GHQ5 (General Health Questionnaire) i Nationella folkhälsoenkäten. Antal som definierats ha nedsatt psykiskt välbefinnande dividerat med antal som besvarat frågan. Avser år T-3 till T. För kommuner används tilläggsurval vilka förekommer oregelbundet, därför viktas andelarna efter antal svar per år. Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV).
T10. Utbildning och kompetens			
	Formell utbildning	Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, andel (%)	Invånare med eftergymnasial utbildning 25-64 år, andel (%). Eftergymnasial avser: eftergymnasial utbildning kortare än 3 år, längre än 3 år samt forskarutbildning. Källa: SCB.

Tema	Aspekt	Indikator	Definition och källa
		Invånare 25-64 år med minst gymnasial utbildning, andel (%)	Invånare 25-64 år med minst gymnasial utbildning (inkl. eftergymnasial utbildning), andel (%). Andelen som inte har minst gymnasial utbildning avser högst förgymnasial utbildning och uppgift saknas. Källa: SCB.
	Kompetens	Genomsnittlig arbetserfarenhet 30-39 år (saknas indikatorer)	
	Upplevd kompetens	Andel som upplever att ens kompetens tas tillvara (saknas indikatorer)	
T11. Sociala relationer och tillit			
	Utanförskap	Invånare 16-24 år som varken arbetar eller studerar, andel (%)	Inkluderar personer 16-24 som under kalenderåret inte haft inkomster som överskridit ett basbelopp, inte haft studiemedel, varit utbildningsregistrerad eller studerat vid SFI mer än 60 timmar. 2007-2014 exkluderades personer som arbetspendlar till Norge och Danmark. Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (mucf)
	Upplevd tillit	Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Andel (%) invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra. Resultaten är 4-årsmedelvärden hämtade från den nationella enkäten Hälsa på lika villkor. Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV)
	Upplevda sociala relationer	Invånare 16-84 år med avsaknad av emotionellt stöd, andel (%)	Avsaknad av emotionellt stöd (självrapporterat) i procent. Bygger på fråga i Nationella folkhälsoenkäten: Har du någon du kan dela dina innersta känslor med och anförto dig åt? Nationella folkhälsoenkäten är en urvalsundersökning bland befolkningen 16-84 år. Värden presenteras som icke åldersstandardiserade 4-årsmedelvärden förutom resultatet för år 2018 som är ett medelvärde för åren 2015, 2016 och 2018. Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten.
T12. Individuellt välbefinnande			
	Upplevd psykiskt välbefinnande	Invånare 16-84 år med gott eller mycket gott psykiskt välbefinnande, andel (%) (data saknas)	
	Upplevd livskvalitet	I vilken utsträckning är du överlag nöjd med ditt liv (boende, arbete, fritid, familj och vänner)? (saknas indikatorer)	
	Känsla av lycka	I vilken utsträckning upplever du (just nu) en känsla av lycka? (saknas indikatorer)	
	Mål och mening med livet	I vilken utsträckning upplever du att ditt liv har mål och mening? (saknas indikatorer)	
D1. Miljömässig hållbarhet			
	Klimatpåverkande utsläpp	Utsläpp till luft av växthusgaser totalt, ton CO ₂ -ekv/inv. Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp (data saknas)	Utsläpp av växthusgaser inom det geografiska området, ton CO ₂ -ekvivalent/invånare. Växthusgaser totalt är det totala utsläppet av växthusgaser (CO ₂ (fossilt ursprung), CH ₄ , N ₂ O, HFC, PFC och SF ₆) omräknat till koldioxidequivaler. Ibland kan enskilda industriverksamheter leda till höga utsläpp lokalt. Källa: RKA har beräknat utsläpp per invånare med data från Nationella emissionsdatabasen och SCB
	Övriga utsläpp till luft	Utsläpp till luft av kväveoxider (NO _x), totalt, kg/inv Utsläpp till luft av PM _{2.5} (partiklar <2.5 mikrom). kg/inv	Totala emissioner av kväveoxider (NO _x) avseende utsläppet från samtliga sektorer inom det geografiska området delat på invånare. Ibland kan enskilda industriverksamheter leda till höga utsläpp lokalt. Källa: RKA har beräknat utsläpp per invånare med data från Nationella emissionsdatabasen och SCB Totala emissioner av PM _{2.5} (partiklar <2.5 mikrom.) avseende utsläppet från samtliga sektorer inom det geografiska området delat på invånare. Ibland kan enskilda industriverksamheter leda till höga utsläpp lokalt. Källa: RKA har beräknat utsläpp per invånare med data från Nationella emissionsdatabasen och SCB

Tema	Aspekt	Indikator	Definition och källa
Icke-förnybar resurss användning		Fjärrvärmeproduktion av förnybara energikällor på värmeverk inom det geografiska området, andel (%)	Andel förnybar fjärrvärmeproduktion på värmeverk. Produktion av förnybara bränslen, dividerat med total produktion. Oavsett producent, produktion i megawattimmar (MWh), inom det geografiska områdets gränser. För att skatta produktion av förnybara bränslen, har andel förnybar bränsleanvändning vid fjärrvärmeproduktion använts. Källa: Energimyndigheten och SCB.
		Slutanvändning av icke-förnybara bränsletyper inom det geografiska området, MWh/inv	Slutanvändning av icke-förnybara bränsletyper mätt i megawattimmar (MWh) dividerat med invånare i kommunen. Avser slutanvändning av icke-förnybara bränsletyper som använts inom det geografiska områdets gränser. Här avses icke - förnybara bränslen som inte omvandlats till el eller fjärrvärme. Bland icke-förnybara bränsletyper finns till exempel diesel, bensin, stenkolk, koks, gasol, naturgas. Källa: Energimyndigheten och SCB.
		Totala leveranser av ballast, ton per invånare	Totala leveranser av ballast i ton per invånare. Avser leveranser av krossberg, naturgrus och morän från täkter som inrapporteras till Svenska miljörapporteringsportalen (SMP). Med leveranser av ballast avses den ballast som transporteras ut från täkterna till försäljning. Siffrorna behöver inte vara ett uttryck för förbrukningen i länet, utan bergmaterial exporteras och importeras över länsgränserna. Ballast är den största råvaran som utvinns i landet, undantaget vatten. Ballast är stenmaterial som används för byggande. Ballast används till anläggande av vägar och järnvägar men är också en viktig beståndsdel i betongproduktion. Befolkningsuppgifterna är hämtade från SCB och avser totalbefolkningen respektive år. Källa: Sveriges geologiska undersökning (SGU) samt befolkningsuppgifter från SCB.
<i>Reducering av förnybara resurser (saknas indikatorer)</i>			
Effektiv resursanvändning		Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal kilogram hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning inklusive biologisk behandling dividerat med totalt antal kilogram insamlat hushållsavfall. Multipliceras med 100 för redovisning i procent. I procenttalet ingår också den s.k. rejekten, dvs. den mängd som samlats in för materialåtervinning men som ej kunnat materialåtervinnas. I hushållsavfall ingår mat- och restavfall (inklusive så kallat jämförligt avfall från bland annat affärer, kontor, industrier och restauranger), grovavfall inklusive trädgårdsavfall, farligt avfall samt den del av hushållsavfallet som omfattas av producentansvar (förpackningar, tidningar, elavfall, batterier etc.) även om det inte faller under kommunalt renhållningsansvar. Källa: Avfall Sverige.
		Insamlat hushållsavfall totalt, kg/person	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Antal kilogram insamlat hushållsavfall per justerat invånarantal i kommunen. I hushållsavfall ingår mat- och restavfall (tidigare benämnt kärll- och säckavfall), grovavfall inklusive trädgårdsavfall, farligt avfall, jämförligt avfall från bland annat affärer, kontor, industrier och restauranger, samt den del av hushållsavfallet som omfattas av producentansvar (förpackningar, tidningar, elavfall, batterier etc.), även om det inte faller under kommunalt renhållningsansvar. Invånarantalet justeras med hänsyn till fritidshus, gästnätter och in-/utpendling. I utpräglande fritidshuskommuner eller kommuner med omfattande turistverksamhet genereras betydligt mer hushållsavfall än vad de permanentboende ger upphov till. Även i kommuner med stort inpendlingsöverskott genereras mycket hushållsavfall via arbetsplatserna. Genom att använda ett justerat invånarantal speglas mängden avfall per person på ett mer korrekt sätt för den egna kommunen, vilket underlättar jämförelser med andra kommuner. Källa: Avfall Sverige.
	Skyddade naturresurser	Skyddad natur land, andel (%)	Areal skyddad natur på land, dividerat med landareal i det geografiska området. I landarealen ingår vattendrag 6 meter och smalare samt gölar och mindre vattensamlingar, upp till max några 10-tal kvadratmeter stora. Med skyddad natur avses område inom nationalpark, naturreservat, naturvårdsområden och biotopskyddsområde. Källa: SCB

Tema	Aspekt	Indikator	Definition och källa
		Skyddad natur inlandsvatten, andel (%)	Areal skyddad natur inlandsvatten, dividerat med areal inlandsvatten i det geografiska området. Inlandsvatten består av sjöar större än några 10-tal kvadratmeter samt vattendrag mer än 6 m breda. Med skyddad natur avses område inom nationalpark, naturreservat, naturvårdsområden och biotopskyddsområde. Källa: SCB
		Vattentäkter med vattenskyddsområde, andel (%)	Antal aktiva och reservvattentäkter med kommunal huvudman som har vattenskyddsområde, dividerat med antal aktiva och reservvattentäkter med kommunal huvudman. Vattentäkter via bostads- eller kommunalförbund ingår. Källa: Länsstyrelsen

D2. Social hållbarhet

		Fallskador bland personer 65+, 3-årsrm, antal/100 000 inv	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Genomsnittligt antal slutenvårdstillfällen till följd av fallolyckor bland individer 65 år och äldre under perioden år T till år T-2. Beräknat per 100 000 invånare 65 år och äldre. Uppgift om underliggande skadeorsak från Patientregistret. Yttre skadeorsak utgörs av fallolycka, orsakskod W00-W19 enligt ICD-10. Källa: Patientregistret, Socialstyrelsen.
Skador och olyckor		Arbetsolyckor, antal/100 000 sysselsatta	Antal arbetsolyckor (exklusive dödsolyckor) dividerat med förvärvsarbetande 16+ år med arbetsplats i regionen (dagbefolkning). Avser olycka till följd av plötslig händelse, fysisk eller psykisk skada som inträffat på arbetsplatsen eller på annan plats där den skadade vistats i eller för arbetet. Värde saknas i de fall antalet olyckor är mindre än 5. Antalet sysselsatta är hämtade från SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS). Källa Arbetsmiljöverket och SCB
		Skadade vårdade i slutenvård, 3-årsrm, antal/100 000 inv	Genomsnittligt antal slutenvårdstillfällen till följd av skador i alla åldrar perioden år T till år T-2. Beräknat per 100 000 invånare. Uppgift om underliggande skadeorsak från Patientregistret. Källa: Socialstyrelsen.
		Räddningsinsatser till trafikolyckor, antal/1000 inv	Genomsnittligt antal räddningsinsatser till trafikolyckor år T till år T-2. Beräknat per 1000 invånare. Avser samtliga trafikalelement. En trafikolycka kan omfatta flera olika trafikalelement såsom personbil, lastbil, djur, motorcykel, moped, cykel m.m. Källa: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

		Invånare med riskabla alkoholvanor, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Två olika undersökningar med jämförbara resultat är inkluderade i statistiken. Uppsala, Sörmland, Västmanland, Värmland och Örebro (den sk. CDUST-regionen) har Liv & Hälsa (LV) som datakälla och avser år T med urval av invånare 18-84 år. Resten av landet har källa folkhälsomyndigheten (HLV), och med urval på invånare 16-84 år och avser år T-2 till år T. Ett summaindex beräknas utifrån de tre första frågorna om alkoholkonsumtion: "Hur ofta har du druckit ...", "Hur många "glas"...", "Hur ofta [...] sex "glas" ...". Se enkätformulär för detaljer. Första och tredje frågan får poängen 4, 3, 2, 1, 0 och den andra frågan får 0, 1, 2, 3, 4 och svarsalternativet vet inte räknas som internbortfall. Poängen från de tre frågorna summeras så att bortfall på en av frågorna inte betyder att det blir bortfall för summaindexet. Indexet kan anta värdet 0-12. Män med en summa på 6-12 poäng räknas som riskkonsumenter av alkohol. Motsvarande gräns är för kvinnor är 5-12 poäng. Lägre gränsvärden ger realistiskt höga andelar riskkonsumenter. Män med en summa på 6-12 poäng och kvinnor med 5-12 poäng, enligt summaindexet ovan dividerat med antal som besvarat frågan. Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV) samt Liv & Hälsa (LH)
Levnadsvanor		Invånare som röker dagligen, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Andel (%) invånare som röker dagligen. Resultaten är hämtade från den nationella enkäten Hälsa på lika villkor. Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV)
		Invånare 16-84 år som är fysiskt aktiva minst 150 min/vecka, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Andel (%) invånare 16-84 år som är fysiskt aktiva minst 150 minuter per vecka. Resultaten är hämtade från den nationella enkäten Hälsa på lika villkor. Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV)

Tema	Aspekt	Indikator	Definition och källa
		Invånare 16-84 år som äter frukt och grönt mer än 3 ggr/dag, andel (%)	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Två frågor om intag av frukt respektive grönsaker i Nationella folkhälsoenkäten mäter frekvensen av intaget. Svartalternativen ges olika vikter och de bägge frågorna sammanräknas till ett summaindex. Vikter för respektive svarsalternativ: 3,0 = 3 gånger per dag eller mer, 2,0 = 2 gånger per dag, 1,0 = 1 gång per dag, 0,8 = 5-6 gånger per vecka, 0,5 = 3-4 gånger per vecka, 0,2 = 1-2 gånger per vecka, 0,07 = Några gånger per månad eller aldrig. En summavariabel skapas där bortfall på den ena frågan inte betyder att det blir bortfall för summavariabeln. Summavariabeln kan ha värden mellan 0,07 och 6. Antal för vilka summavariabeln, enligt ovan, är mer än 3 dividerat med antal som besvarat minst en av frågorna. Avser år T-3 till T. Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor (HLV).
		Barn 1-5 år inskrivna i förskola, andel (%)	Antal barn 1-5 år inskrivna i förskola dividerat med antal barn 1-5 år. Avser förskolor i kommunen, oavsett regi. Källa: Skolverket och SCB.
		Gymnasieelever med examen inom 4 år, hemkommun, andel (%)	Antal folkbokförda elever i kommunen som började på gymnasium för 4 år sedan som med examen inom 4 år, inkl. IM dividerat med antal folkbokförda elever i kommunen som började på gymnasium för 4 år sedan, inkl. IM. Elever som vid utbildningens början saknar svenskt personnummer (t ex nyanlända elever som ännu inte blivit folkbokförda) ingår ej. Källa: SCB.
Studier		Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel (%)	Antal elever i årskurs 9 som är behöriga till ett yrkesprogram dividerat med antal elever som fått eller skulle ha fått betyg i minst ett ämne enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet i årskurs 9. För att ha gymnasiebehörighet till ett yrkesprogram krävs godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik och i minst fem andra ämnen från grundskolan. Fram t.o.m. 2011 krävdes godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik för att uppnå lägsta behörighet till gymnasiet. Uppgiften avser elever folkbokförda i kommunen. Elever med okänd bakgrund ingår inte. Uppgiften avser läsår. Källa: SCB och Skolverket.
<i>Kompetens-utveckling</i>		<i>Saknas indikatorer</i>	
		Förtroendevalda i kommunfullmäktige eller regionfullmäktige som utsatts för trakasserier, hot eller våld, andel (%)	Andelen förtroendevalda i kommunfullmäktige eller regionfullmäktige/regionfullmäktige som svarat att de någon gång under året utsatts för hot, trakasserier eller våld i egenskap av förtroendevald. Endast ordinarie ledamöter har tillfrågats. Riksdagspolitiker ingår inte. Statistik kommer vartannat år. Källa: Enkätundersökningen Politikernas trygghetsundersökning (PTU) från Brottsförebyggande rådet (Brå).
Hot mot välfärd och demokrati		Anmälda ekobrott, antal/100 000 inv	Uppgifterna har hämtats från Brottsförebyggande rådets officiella kriminalstatistik och belyser brottsligheten utifrån de brott som anmäls till och handläggs av polis, tull, åklagare, domstol och kriminalvård. Brott som inte anmäls kommer därför inte med i kriminalstatistiken. Brott som har ägt rum tidigare, men anmälts under redovisningsåret finns med i statistiken, liksom brott som anmälts i Sverige men begåtts utomlands. I mindre omfattning finns även anmälda brott som i senare utredning inte visar sig vara brott redovisad. I brottskategorin ekobrott ingår bedrägeri och annan oredlighet (kap. 8), förskingring och annan trolöshet (kap 9), brott mot borgenärer m.m. (kap 10), mutbrott, insiderbrott, marknadsmissbruk, penningtvättbrott samt brott mot aktiebolagslagen, bidragsbrottslagen, skattebrottslagen och brott mot lagen om näringsförbud, överträdelse. Antalet anmälda brott har sedan justerats med uppgifter från SCB om befolkningen i respektive kommun. Statistiken redovisas efter den kommun där brottet har begåtts (brottsplats). Många ekobrott saknar uppgift om kommun (brottsplats) och redovisas därmed inte här. Uppgifterna gäller för perioden år T-2 till år T. Källa Brottsförebyggande rådet

Tema	Aspekt	Indikator	Definition och källa
		Anmälda våldsbrott, antal/100 000 inv	Avser summering av: Dödligt våld, Försök till mord eller dråp, Misshandel inkl. grov, Våldtäkt inkl. grov, Grov kvinnofridskränkning, Grov fridskränkning, Olaga förföljelse, Våld mot tjänsteman och Rån inkl. grovt, antal/100 000 inv. Statistiken redovisas efter den kommun där brottet har begåtts (brottsplats). Fr.o.m. 2015 avser uppgifterna per kommun endast de brott som kunnat härledas till kommunen. Tidigare år fanns det med brott som begåtts i länet men inte kunnat kopplas till en specifik kommun. Källa: BRÅ & SCB
		Anmälda brott mot frihet och frid, antal/100 000 inv	Uppgifterna har hämtats från Brottsförebyggande rådets officiella kriminalstatistik och belyser brottsligheten utifrån de brott som anmäls till och handläggs av polis, tull, åklagare, domstol och kriminalvård. Brott som inte anmäls kommer därför inte med i kriminalstatistiken. Brott som har ägt rum tidigare, men anmälts under redovisningsåret finns med i statistiken, liksom brott som anmälts i Sverige men begåtts utomlands. I mindre omfattning finns även anmälda brott som i senare utredning inte visar sig vara brott redovisad. I brottskategorin brott mot frihet och frid (kap. 4) ingår bland annat grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, olaga hot, hemfridsbrott och ofredande. Antalet anmälda brott har sedan justerats med uppgifter från SCB om befolkningen i respektive kommun. Statistiken redovisas efter den kommun där brottet har begåtts (brottsplats). Uppgifterna gäller för perioden år T-2 till år T. Källa Brottsförebyggande rådet
	Kränkning och utsatthet för brott	Anmälda sexualbrott, antal/100 000 inv	Uppgifterna har hämtats från Brottsförebyggande rådets officiella kriminalstatistik och belyser brottsligheten utifrån de brott som anmäls till och handläggs av polis, tull, åklagare, domstol och kriminalvård. Brott som inte anmäls kommer därför inte med i kriminalstatistiken. Brott som har ägt rum tidigare, men anmälts under redovisningsåret finns med i statistiken, liksom brott som anmälts i Sverige men begåtts utomlands. I mindre omfattning finns även anmälda brott som i senare utredning inte visar sig vara brott redovisad. I brottskategorin sexualbrott (kap. 6) ingår bland annat våldtäkt (inkl. grov), sexuellt övergrepp, sexuellt tvång och sexuellt ofredande. Antalet anmälda brott har sedan justerats med uppgifter från SCB om befolkningen i respektive kommun. Statistiken redovisas efter den kommun där brottet har begåtts (brottsplats). Uppgifterna gäller för perioden år T-2 till år T. Källa Brottsförebyggande rådet
		Anmälda stöld- och tillgrepsbrott, antal/1000 inv	Detta är ett utvecklingsnyckeltal, se frågor och svar på kolada.se för mer information. Uppgifterna har hämtats från Brottsförebyggande rådets officiella kriminalstatistik och belyser brottsligheten utifrån de brott som anmäls till och handläggs av polis, tull, åklagare, domstol och kriminalvård. Brott som inte anmäls kommer därför inte med i kriminalstatistiken. Brott som har ägt rum tidigare, men anmälts under redovisningsåret finns med i statistiken, liksom brott som anmälts i Sverige men begåtts utomlands. I mindre omfattning finns även anmälda brott som i senare utredning inte visar sig vara brott redovisad. I brottskategorin stöld- och tillgrepsbrott ingår stöld, tillgrepp av fordon, stöld ur och från fordon, inbrottsstöld, stöld och snatteri, stöld av vapen, ammunition och sprängämnen, övriga stöldbrott (kap. 8) samt rån inklusive grovt rån. Antalet anmälda brott har sedan justerats med uppgifter från SCB om befolkningen i respektive kommun. Statistiken redovisas efter den kommun där brottet har begåtts (brottsplats). Uppgifterna gäller för perioden år T-2 till år T. Källa Brottsförebyggande rådet
D3. Ekonomisk hållbarhet			
	Ekonomisk tillväxt	Bruttoregionalprodukt (BRP), kr/inv	BRP dividerat med antal invånare i det geografiska området. Bruttoregionalprodukt (BRP) är den regionala motsvarigheten till bruttonationalprodukt (BNP) mätt från produktsidan: värden av all produktion av varor och tjänster i en region. Nyckeltalet visar den ekonomiska utvecklingen inom det geografiska området. Källa: SCB

Tema	Aspekt	Indikator	Definition och källa
Hushållens investeringar och sparande		Genomsnittlig allmän pensionsavgift, invånare 20-64 år, tkr	Inbetald skatt för allmän pensionsavgift för invånare i åldrarna 20-64 år i tusen kronor. Avser medelvärde för samtliga personer i åldrarna 20-64 år, inklusive de som inte har betalat skatt. Källa: SCB.
		Finansiella kapitalvinster/förluster, medelvärde i befolkningen, kronor	Finansiella kapitalvinster och kapitalförluster, medelvärde i kronor för samtliga folkbokförda personer i Sverige i början och slutet på respektive år. Avser summan av vinster minus förluster vid försäljning av aktier, fonder, andra värdepapper, övriga tillgångar samt andelar i bolag. Källa: SCB.
Hushållens investeringar och sparande		Kapitalvinster/förluster vid försäljning av fastighet och bostadsrätt, medelvärde i befolkningen, kronor	Kapitalvinster och kapitalförluster vid försäljning av fastighet och bostadsrätt, medelvärde i kronor för samtliga folkbokförda personer i Sverige i början och slutet på respektive år. Avser summan av kapitalvinster minus förluster vid försäljning av småhus, bostadsrätt eller näringsfastighet. Återföring av uppskovsavgifter inkluderas. Nettot blir negativt om förlusterna är större än vinsterna. Källa: SCB.
		Personer med kapitalvinst/förlust, andel av befolkningen (%)	Andel personer med kapitalvinst/förlust i procent (%). Avser samtliga folkbokförda personer i Sverige i början och slutet på respektive år. Källa: SCB.
Hushållens skuldbörda		Samlad skuldkvot för bolån	
Forsknings-investeringar		Företagens utgifter för egen FoU, kronor per invånare	Företagens utgifter i kronor för egen FoU dividerat med medelfolkmängden respektive år. Källa: SCB.
		Offentlig sektors utgifter för egen FoU, kronor per invånare	Offentlig sektors utgifter i kronor för egen FoU dividerat med medelfolkmängden respektive år. Avser summan av egen FoU uppdelat på sektorerna universitet och högskolor, statliga myndigheter samt landsting och kommuner. Källa: SCB.
Nettoinvesteringar		<i>Nettoinvesteringar i fasta tillgångar (saknas indikatorer)</i>	

REG
LAB

www.reglab.se

www.tillvaxtverket.se